

ההדרה למזעזעזת

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדרף היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

הליכות חולין

הערות ע"ס הדרף הגאון רבי יוסף רקוב שליט"א ראש כולל 'מורשה ודעת'

ב:

ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי כ' תוס' בנדה ה: וכן בריש שחיתת חולין אמרינן אי אמר ברי לי שלא נגעתי לאו דוקא ברי דעזרה רה"ר כדאמרינן בפסחים עכ"ל, תימה מ"ש לומר דברי לאו דוקא הלא מפורש במשנה דבעינן או ברי או אחרים רואים אותו ואיך נאמר דכל האמור בגמ' הוא בכדי.

ונראה דתוס' שם הוא השלמה למש"כ בסוגיין דהכא רוב פעמים נוגעים (כמבואר בתוד"ה דליתיה) ומשו"ה בעינן אמירה דידיה או אחרים רואים אותם, אלא דקשיא להו למ"ל אמירת ברי דהיינו ודאי הא סגי בזה שיאמר שנוזהר ונשתדל שלא ליגע ומעתה אי"ז אלא כספק בעלמא וכלפי זה כ' דאה"נ ולשון ברי לאו דוקא הוא וצ"ע.

תוד"ה דליתיה ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר וכו' האי ספק לא דמי לשאר ס"ט ברה"ר משום דרוב פעמים לא יוכל לזהר **וברמב"ן** וז"ל דבמוקדשים בכה"ג לאו בספק טומאה דינינן דהא בעי שימור דכתיב משמרת תרומותי אלא צריך שיהא ברי לו שהן טהורים ואי לאו אסור להקריבן עכ"ל

לכאו' חי' הרמב"ן דבקדשים ל"א ס"ט ברה"ר טהור ועוד יש ללמוד לכאו' דגם חזקה לא מהניא דהא הרמב"ן לא הסכים עם תוס' דאירי בקרוב לודאי וסתמא הוא ספק בעלמא נמצא שמוכח ברמב"ן דבקדשים גם חזקה לא מהניא.

ומל' הרמב"ן נראה דכ"ז כלפי הפסול הקרבה ולא כלפי גוף הטומאה, דהפסול מהקרבה אינו דיני טומאה וטהרה ממש, [ויל"ע אם בכה"ג מטמא קדשים אחרים, או דהאי דינא מהני רק כלפי הפסול]

אך צ"ב מה שהביא הרמב"ן קרא דמשמרת דלכאו' בהאי קרא נאמר דלכתחילה בעינן לשומרם והיכן נאמר בזה פסול מחודש לענין הקרבה.

וצ"ל דבקרא דמשמרת כלול גם משמעותא דקרא לעשות שימור [ולא רק שלא להפסיד], וכמדוייק ברמב"ן לעיל, והדין שימור מחייב לחשוש לדברים שבכל התורה א"צ לחוש וצ"ע.

ובאחיזרז ח"ב סימן א' תמה על הרמב"ן דבסוטה כ"ט. ילפינן דדבר שאין בו דעת לישאל ברה"י טהור מקרא דוהבשר אשר יגע בכל טמא וכו' והאי קרא איירי בבשר קדשים [ודוחק לחלק אליבא דהרמב"ן בין דבר שאין בו דעת לישאל לס"ט ברה"ר] ועוד תמה דלהלן ט: מבואר דס"ט ברה"ר טהור גם בתרומה אע"פ שדין משמרת כתוב בתורה לגבי תרומה, וע"ש מה שהאריך בד' הרמב"ן.

ג:

חותך כזית בשר הנה באיסורים במקום שע"א אינו נאמן [כגון נגד איתחזיק לסוברים כן] ל"מ מה שהעד אוכל, דלא מצינו חילוק בין כה"ג שעושה העד עצמו מעשה או לא, הרי דלא סמכינן על הוכחה זו שלא היה אוכל, וק' דא"כ מה מהני הכא מה שהכותי אוכל כזית בשר. ולכאורה צ"ל דהנאמנות הכא הוא מטעם ע"א דהגריעותא דכותי הוא רק משום שאינו חושש ללפני עיור וכל שנסתלק חשש זה שבה לו הנאמנות של ע"א.

המשך בעמ' 2 <<

עיוני הסוגיא

הרב דניאל פלינט שליט"א

בדין ספק טומאה ברה"ר בקדשים

הנה מבואר בגמרא דטמא ששחט בהמת קדשים אם אינו כאן בפנינו לומר ברי לי שלא נגעתי בבשר לאחר השחיטה יש לנו לטמא מספק,

המשך בעמ' 6 <<

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

א' קטן אינו בר זביחה - הנה דנו האחרונים בכל קטן האם הוא פטור מעבירה, או דלמא שהוא פטור רק מעונש, וראה בענין זה בש"ש

המשך בעמ' 8 <<

פניני הדרף

הרה"ג אהרן פוטולסקי שליט"א

בדין סמיכה בנשים

א. ב'ע"ב הכל סומכין אחד האנשים ואחד הנשים. הקשה במסורת הש"ס שלא מצינו כזו דעה בכל הש"ס,

המשך בעמ' 10 <<

מראה כהן

המחשות ייחודיות ללומדי סדר קדשים

המשך בעמ' 12 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אסתר הענדל בת רייזל לרפוי"ש בתושח"י

כשיש אצלו ריוח ממון [ועל לשון הרשב"א]

ח:

איתמר השוחט בסכין של עכו"ם רב אמר קולף היינו משום שיש בליעה, והנה בעלמא מצינו שיעור קליפה ברותח בלא רוטב, אולם בבהמה נקט הרשב"א דהשומן מפעפעו ולפ"ז תמוה דאם יש בליעה כיון שיש רוטב נבלע בכולו.

ותי' הרשב"א בב' דרכים, א' דבית השחיטה אינו רותח גמור ואינו מבליע אלא כדי קליפה.

ב' דאדרבה אם מפעפע בכולו יש להתיר כיון שמתבטל ברוב [דאין טעמו מורגש בכל הבהמה] אלא דמ"מ מקום הבליעה צריך קליפה.

ודברי הרשב"א הם חיל כללי בכל בליעה שאין בה נותן טעם בכולו דמ"מ בעי קליפה דמקום הבליעה נבלע בו יותר [אלא שאם אין ידוע מקום הבליעה יש ביטול ברוב ע"ז, אכן בכה"ג שידוע מקום הנגיעה בעי קליפה]

- סכין טריפה וכו' יעו"ל ברש"י ד"ה בצונן ובד"ה והלכתא, ומבואר מד' רש"י דמח' דהנך אמוראי בסכין טריפה הוא אם בית השחיטה רותח או לא, וטעמא דדוחקא דסכינא ל"מ לאסור את הסכין.

והטעם מבואר ברש"י דסכין קשה הוא ואינו בולע אלא ע"י רתיחה, משא"כ בשר שרך לבלוע ל"ב רתיחה [ומהני ביה טעמא דדוחקא דסכינא] אמנם בתוד"ה אגב מפורש דגם לענין סכין שהוא קשה שייך טעמא דדוחקא דסכינא, ועוד חיל מבואר בתוס' דדוחקא דסכינא מהני גם לפלוט מן הסכין ולא רק להבליע בו.

וכתב מהר"ם דלד' תוס' ה"ה לאידך גיסא מ"ד בסכין טריפה דסגי בצונן מצי סבר דבית השחיטה רותח אלא דאידי דטרידי סימנים וכו' כדלעיל, וכוונתו דאע"ג דסברת אידי דטרידי אינו מונע מן הסכין מלבלוע מן הבהמה מ"מ הבהמה ששוחט בסכין זו טרידה למיפלט דם ואינה בולעת גם בליעה של טריפות, וע"ל במהדור"ב מה שהעיר עוד.

אך צ"ב לד' תוס' דאטו מח' רב אחא ורבינא היא אותו מח' דלעיל, והלא בסוגיין אמרו והלכתא אפ"ל בצונן ואילו בסכין של עכו"ם לא הוכרע בגמ' להיתר, יתירה מזו כל עיקר חומרא דהריב"ם לקלוף אחר שחתך חלבים הוא מכח טעמא דדוחקא דסכינא הרי דקיי"ל כן אע"פ שבסכין טריפה קיי"ל דסגי בצונן.

וצ"ל דהא דקיי"ל לקולא בסכין טריפה הוא בצירוף טעמא דאידי דטריד למיפלט לא בלע [ולכן בחותך חלבים ל"ש ה"ט, מיהו בלא"ה בחלבים הא איירי שיש שמנונית בעין ובזה להלכה לא מהני טעמא דאידי דטריד למיפלט], והא דבסכין של עכו"ם לא מהני טעמא דאידי דטריד למיפלט י"ל דלהלכה לא קיי"ל כהאי טעמא רק לענין בליעות ולא לענין ממשות, ובסכין של ע"ז דאיירי שלא הדיחו ויש ממשות בעין.

ולכאורה י"ל עוד דלהלכה מחלקינן לענין דוחקא דסכינא בין בליעות לשמנונית בעין, דל"מ דוחקא רק על בעין ולא על בליעות, אך ל"מ כן מהמשך ד' תוס'.

ט.

- אמר רבה הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה.

כ' רש"י שהרי אסורה משום אבר מן החי, ובתוס' בביצה כ"ה. הקשו דממ"נ פקע איסור אבר מן החי הן אם נשחטה הן אם מתה ול"ש בכה"ג חזקה.

ובחזו"א סימן נ"ג סק"ז העיר דסו"ס כלפי החשש שמעיקרא שחט לישראל ע"ד לקלקל ורק אח"כ נמלך לאכול אין כאן אלא הוכחת אכילה שהוא כע"א בעלמא והוי ע"א כנגד איתחזיק, ולא דמי לישראל שאין לנו חשש שדעתו לקלקל ולכן השחיטה חשיבא בידו.

והנה לראשונים הסוברים דאינו נאמן אלא בדבר שהיה בידו ומה שנאמן בכל שחיטה הוא משום שמעיקרא היה בידו, וכ"ז שייך בישראל שאינו חשוד לקלקל בכוונה אולם בכותי יש לחוש שבשעת שחיטה [כששחט לישראל] היה דעתו לקלקל אינו שוחט כראוי ומצד מה שאכל עכשיו הלא לא סמכינן על הוכחת אכילה גרידא.

ותי' החזו"א דהא דע"א אינו נאמן נגד איתחזיק אין הכוונה נגד חזקה אלא במקום שבא לחדש, ובכה"ג שהסימנים חתוכים במקום שחיטה ל"ח מחדש וע"א נאמן אע"פ שהוא נגד חזקה [ומסתבר דגם בכה"ג שאין הסימנים בפנינו נאמן, דאחר שאם יראה את הסימנים יהא נאמן ע"י חתיכת בשר מעתה הוי כבידו כלפי פרט זה], ובמקום שע"א נאמן מהני גם הוכחה זו של חותך כזית בשר.

אמנם בחי' הרמב"ן בד"י: מפורש דעד המעיד על בהמה שחטה שנשחטה כדין חשוב כמעיד נגד איתחזיק וכ"ה בתבואות שור והגרע"א בע"ב שכ' דגם כה"ג קרוי ע"א נגד איתחזיק [לגבי ספק עילוף] והדק"ל. וצ"ל בשינוי מעט דכיון שכותי ששחט לעצמו יש לו נאמנות, כלפי פרט זה שמברר ששחיטתו היא לעצמו [ע"י אכל] ל"ח כעדות בפ"ע על הבהמה ואי"ז אלא עדות לברר וצ"ע.

ה.

- תוד"ה ע"פ הדיבור וי"ל דזה היה יודע וכו' אבל לא ס"ד שבא הדיבור להתיר איסור שחיטת טבחים דאחאב, לד' הרי"א (הובאו דבריו בד: בענין שחיטת מומר) דמומר לכה"ת ששחט שחיטה מעליא הבהמה מותרת לכאול מה שאמרו עפ"י הדיבור הכוונה שהקב"ה אמר לו שזה משחיטה המותרת ותיקשי קו' תוס'.

וי"ל דבשר שנתעלם מן העין דין דרבנן הוא ועדיין לא תקנוהו, וע"ל בלב אריה.

ובעיקר ד' תוס' יעו"ל בקובץ שיעורים (קונטרס דברי סופרים סימן ה') שביאר (בענין עורבים דאליהו) דלא בשמים היא הוא רק על קביעת הדין ולא על בירור המציאות, ובפ"ק דפסחים ט"ו. אמרו על ספק טומאה שמא יבא אליהו ויטהרנה (וה"ה לדין בשר שנתעלם מן העין שנאסר מחמת הספק), וע"ל בלב אריה.

ה.

סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה ממותר לשחוט בה מקלקל הוא, מבואר דאע"פ שאדם זה רוצה עתה לעשות פעולת שחיטה זו, ל"ח שנהנה מסכין ע"ז כיון שאין כאן קבלת הנאה אצלו מאחר ואין תוצאה חיובית לעשייה זו.

ויש לדון בכה"ג שאין לו סכין אחרת ואם לא ישחוט בסכין זו יצטרך לשכור בדמים סכין מאדם אחר אם גם בכה"ג מותר או דכה"ג קרוי הנאת ממון, וע"ל בפתחי תשובה יו"ד סי' רכ"ב.

וביו"ד סי' רכ"ב פסק המחבר האי דינא לענין מודר הנאה מסכין שמתור לשחוט בו, והט"ז שם האריך לחלוק על המחבר, ויש לפרש בדבריו ב' דרכים, א' דסברא מסויימת הוא להחמיר בנדרים משום דתליא בלשון בנ"א ולגבי לשון בנ"א ג"ז חשוב הנאה, וע"ש בנה"כ.

וב' דדוקא בע"ז שייך ההיתר שבסוגיין, דבע"ז מקור האיסור הנאה הוא ולא ידבק בידך [ומבואר בע"ז דמהנה בע"ז אסור בק"ו מנהנה, הרי דהאיסור הוא השייכות עם הע"ז], וליקרות דבוק בע"ז הוא רק

אכן לד' הרשב"א צ"ל דר"ה חולק בפרט זה וס"ל דל"מ טעמא דאסממ"ו לסלק את הריעותא.

וצ"ב לפ"ז במה שאמרו בשלמא ר"ה כשמעתיה, הא אין בזה נתינת טעם למה ל"א אסממ"ו, ועי' ברשב"א שעמד בזה וכו' דכל מה דלא תלינן בעצם הוא כשמעתיה (וצ"ב)

ומבואר בע"ב לחד לישנא דר"ח מכשיר גם בבתרייתא, וצ"ב מאיזה טעם הא כאן אין לומר אסממ"ו, [ועי' בתוס' ובתו"ד מבואר צד דגם בכה"ג שייך טעמא דאסממ"ו, אך התוס' כ' כן רק משום הכרח אחר] וכתב הרמב"ן בתו"ד דטעמא דר"ח משום חזקת הסכין, ול' הרשב"א בע"ב כיון שנבדק הסכין קודם שחיטה העמד בהמות על חזקת כשרות עם חזקת סכין שהיה בדוק תחילה שהיה מסייע בהכשירן עכ"ל.

ובמהרש"א כאן כ', דטעמא דר"ח משום דסכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי, לכא' כוונת מהרש"א ע"ד הראשונים דהרי שחוטה לפניך מכח חזקת סכין דאל"כ מ"ש לומר שחוטה לפניך הלשון אסממ"ו ל"ש להאי איכא דאמרי [זולת לד' תוס'], וכו' מהרש"א דאה"נ להאי מ"ד טעמא דר"ח הוא בלא אסממ"ו יעו"ש.

יב:

תוד"ה מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה, תימה דמשמע הכא דחש"ו לאו בניכוונה ניהו אפי' אחרים עומדים על גבם ובסוף פ"ב דגיטין תנן הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חש"ו ופריך בגמ' והלא לאו בני דיעה ניהו ומשני בשגדול ע"ג אלמא בני כוונה לשמה ניהו כשגדול ע"ג, וי"ל דגדול ע"ג היינו שמלמדים אותם ומזהירים אותם לעשות לשמה אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא.

ומדויק כן גם מסדר דברי תוס', דאת קושייתם לענין חליצה הביאו רק אחר תירוצם, ואילו ביבמות ק"ד: הקשו כן מסברא דהא חש"ו לאו בני כוונה ניהו ולמ"ל ה"ט דאינו באמר ואמרה, ואילו התוס' כאן הקשו כן רק אחר שתירצו דחש"ו ל"מ בלא שמלמדים והיינו דמסברא נחתו תוס' לזה שיש כאן כוונה גם בלא שמלמדים, ועי' בל' התוס' בגיטין כ"ב:

וצ"ב מה מהני גדול ע"ג אם אינו מלמדו והא אין כאן כוונה.

ולכאורה צ"ל כסברת הרשב"א בתחילת דבריו דכוונת הגדול מהניא בהדי המעשה של הקטן ולכן כל קושייתם היא מסוגיא דידן אלא דעיקר דברי הרשב"א טעונים ביאור איך תועיל כוונת אחר בהדי העשייה של הקטן הא לכא' הדין כוונה הוא מהלכות העשייה עצמה שתהא עשייה מתוך כוונה, ובפרט בשחיטה דאיירינן הכא שכל הכוונה הנצרכת היא לחיתוך סימנים ולא כוונת היתר ובכוונה כזו מסתבר טפי שהוא עשייה מתוך כוונה.

ואולי י"ל דע"י שהגדול מייעד את הבהמה לאכילה [בהיתר] ולא לנבילה, הוי כבהמה העומדת לזה ועשיית קטן בכה"ג סגיאה השחיטה מצ"ע מתפרשת לשם שחיטה, ואף דלא איירי דוקא בבעלים הרואה מ"מ מאחר והאפשרות למכור את הבשר לאכילת היתר תליא בזה שרואה אותו [דבלא"ה לא יקנו מבשר בהמה זו] נמצא שבו תלוי אם תהא הבהמה מיועדת לאכילת היתר.

וכדוגמא לזה ממה שמצינו בתוס' זבחים ב: ומנחות ב: דכיון שסתם זבחים לשמם הם עומדים וסתם מילה לשמה היא ל"ב לשמה אלא סתמא סגי אלא דלשון תוס' בסוגיין אלמא בני כוונה לשמה ניהו כשגדול ע"ג נראה דבכה"ג יש כאן כוונת קטן.

וי"ל בשינוי מעט, דאע"פ שכוונה שלימה לייחד את עשייתו לית ליה לקטן מ"מ בכה"ג שהבהמה עומדת להיתר אכילה הכוונה הנצרכת היא לעשות את מה שהבהמה עומדת לזה, וכוונה כזו יש גם לקטן

בד' רש"י כ' בשב שמעתתא ש"ה פ"ד ובעוד מקומות דס"ל דמחזיקים מאיסור לאיסור [וכ"ה ל' הרשב"א כאן], ומד' הש"ש נראה דהוא חזקת הנהגה על הדין בעלמא דהא א"א לומר שמחמת החזקה נקטינן שלא היה שינוי ונשאר בה האיסור שהיה מעיקרא כיון שממ"נ הוא איסור אחר, אלא שהנהגה במצב של ספק הוא לנהוג את המצב שהיה מקודם לספק, וכיון שבפועל נהגו בחתיכה איסור סגי בזה לחזקת הנהגה.

ולפי דברי הש"ש גם מב' איסורים שאין להם שייכות זל"ז מחזיקים, וכמ"ש שם דכל שנולד ספק טריפות מחיים ראוי לאיסור מטעם מחזיקים מאיסור לאיסור יעו"ש.

אמנם בהגרע"א ועוד אחרונים נקטו דגם לד' רש"י ל"א מחזיקים מאיסור לאיסור רק באיסורים שיש שייכות ביניהם כאיסור נבילה ואיסור אבר מן החי, דאף אם לא ננקוט דיסוד איסור אבר מן החי הוא מחמת חסרון היתר, מ"מ כיון שהאיסור של הבהמה אחר שחיטה הוא גם איסור מצד הבהמה עצמה [דבלא היתר אסורה היא, ולא שהתהוות הניבול הוא האוסר] בכה"ג מחזיקים מאיסור לאיסור.

והמורם מן הדברים דלד' רש"י איסור נבילה אינו דבר המתחדש מחמת הניבול אלא הבהמה מצ"ע אסורה כשאין בה את החיות, אלא דאילו איסור אבר מן החי מחיים ל"ש לומר שהבהמה מוחזקת לאסורה דאדרבה אפשר עכשיו לאוכלה, [כמ"כ אם ראויה היא לאכילה עתה, ל"ח שהאיסור עומד לחול, וכאילו מה שלא נאכלה הוא גמר האוסר], ורק משום שאסורה כבר עתה באיסור אבר מן החי והבהמה שיש עתה היא האוסרת אותה אחר מיתה כה"ג מחזיקים מאיסור לאיסור.

ט:

אמר רב הונא אפי' שיבר בה עצמות כל היום פסולה וכו', עי' ברמב"ן ורשב"א שנחלקו אליבא דרב הונא איך הדין בשחט בסכין ונאבדה אליבא דרב הונא.

דעת הרמב"ן שהבהמה אסורה, [ומבואר ברמב"ן דהטעם שאפי' שיבר בה עצמות פסולה הוא משום דבלא בדיקה חיישינן וה"נ ראוי לחוש], והרשב"א חולק וס"ל דנאבד גם ר"ה מודה דכשירה, ונימק דהוא משום חזקת הסכין.

ומבואר דכל הראשונים מודו דחלות ספק איכא גם בלא ריעותא, אלא דהרשב"א ס"ל דחזקת הסכין אלימא מהחזקת איסור דבהמה, ולכא' הרמב"ן חולק בזה, וצ"ב דאטו נחלקו אם חזקת הסכין עדיפא מחזקת איסור דבהמה או לא, [ועי' להלן דברמב"ן נראה דהכא הוי נבילה ודאי ולא ספק].

ולד' הרשב"א צ"ב מ"ש בנמצא פגום דאסור לר"ה הא גם בכה"ג יש חז"ק לסכין, דחז"ק מהני גם בחסר לפניך [ותרתי לריעותא ל"ש כאן כמו שביארו הראשונים], ומ"ש דבלא נמצא פגום חזקת הסכין עדיפא ואילו בחסר לפניך חזקת הסכין לא עדיפא.

ורווח עלמא דכל מה שחזקה דסכין עדיפא מחזקת איסור הוא באין חסר לפניך דבכה"ג החזקה מבטלת את עצם הספק, משא"כ בחסר לפניך יש כאן ספק ולכן חזר הדבר דאוקי חזקה כנגד חזקה.

אלא ר"ח מ"ט מבואר בגמ' שטעמו של ר"ח הוא משום אין ספק מוציא מידי ודאי לכא' ד"ז הוא טעם כלפי ריעותא דפגימה דאין כאן דבר המספק בפנינו [ופרט זה הוא גם בלא חזקה, אלא דבעינן חזקה מצד השחיטה עצמה]

והנה לד' הרמב"ן י"ל דבפרט זה גם ר"ה מודה, דהא ר"ה חולק בפרט א' וס"ל דגם בנאבד אסור ודל מהכא ריעותא זו ג"כ אסור.

שכיון שזהו הסתמא של העשייה ממילא דגם הפירוש שבזה אינו חידוש כ"כ וכוונה כזו יש גם לקטן.

יג:

איכא דאמרי האמר רבא הכי קתני זו מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא כזו שמתמאה במשא ואינה מטמאה באוהל ואיזו זו תקרובת ע"ז וכו', לא נתפרש להדיא אם איירי בנכרי ששחט ע"ז שבזה אמרו דמטמא במשא מטעם שחיטת נכרי שבו, או דאיירי גם בישראל ששחט לע"ז דגם בזה מטמא במשא אליבא דרבנן, ועי' ברש"י ולכאוף זהו החילוק בין ב' הפירושים איירי בשחיטת נכרי או אפי' בשחיטת ישראל.

אמנם בטעם הדבר ששחיטת ישראל לע"ז מטמאה במשא לכאוף צ"ל דהוא מדרבנן כמבואר בתוס' בסוגיין וכן בפסחים ע"ג. [וכן מדוייק ברש"י פסחים ע"ג ד"ה מה תיקן].

אמנם בפ"ה הר"ח בפסחים ע"ג. נראה קצת דתקרובת ע"ז דבהמה מטמאה במשא מה"ת גם לד' רבנן, ודבריו קיימי על סוגיין שאמרו איכא דאמרי אמר רבא הכי קתני זו היא מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא כזו שמתמאה במשא ואינה מטמאה באוהל ואיזו זו תקרובת ע"ז ודלא כריב"ב, וריהטת הגמ' נראה דתקרובת ע"ז גם בשחטה ישראל מטמאה במשא ובד' הר"ח מוכח דהוא טומאה דאורייתא ולכן ל"ח תיקון לגבי שבת.

וכן מבואר מד' הרשב"א במשמרת הבית [בית ראשון שער רביעי] שכ' וז"ל גם מה שתיריך בשם הרב ר' משה ז"ל בההיא דאותו ואתו בנו שהביא המחבר ראייה משם התוס', אומר אני מאן יהיב לן מעפריה ומלינן עיינין אבל זה אינו נראה לי דשוחט לע"ז ממש זבחי מתים היא וכדברי ריב"ב מטמאה אף באוהל עכ"ל, וצ"ב מאיזה טעם מטמא במשא מאחר ואי"ז שחיטת מומר [דאינו מומר עדיין]

והנה שמעתי ממו"ר הגר"צ דרבקין שליט"א, דבזה שנתחדש בתורה דין תקרובת ע"ז כלול ששחיטה לע"ז הוא שחיטה אחרת משחיטת חולין או קדשים, דתקרובת אי"ז איסוה"נ גרידא כשאר איסורים אלא תורת הקרבה וקרבת לע"ז, ואם נעשה בבהמה שחיטת ע"ז אין כאן תורת שחיטת חולין כלל או שחיטת קדשים, וסברא הוא דמסתבר שהצורה לעשות הקרבה לע"ז אינו ע"י אותה עשייה של שחיטת חולין ולכן בזה שנאמר דין תקרובת כלול שגוף השחיטה חשיבא שחיטת ע"ז.

ובזה מבוארים ד' הר"ח והרשב"א ששחיטה לע"ז שחיטה אחרת היא ולא מצינו ששחיטה כזו מטהרת מידי נבילה, [ואף ששחיטת טריפה מטהרת מידי נבילה אף שאינה מתרת, היינו משום שיש כאן מין שחיטה כשירה אלא שאינה שחיטה גמורה, (עי' בפ"ב סימן ט' אות א') משא"כ שחיטה לע"ז שחיטה אחרת היא].

יד:

תוד"ה השוחט בשבת התימה אי במזיד היאך שחיטתו כשירה והא מומר לחלל שבתות וכו', ועו"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר, בל' תוס' כאן נראה דשם מומר ל"ה בפעם אחת, וגם לענין השחיטה ששוחט אח"כ ל"ה מומר.

אמנם כבר הרחיב הגרע"א ששיטה אחרת יש בזה, בתוס' בסנהדרין ס"א. תוד"ה ר"ל [לגבי שוחט לע"ז] וכן ברמב"ן ורשב"א כאן דכיון דלא היה מומר מעיקרא ובשחיטה זו הוא דנעשה מומר, והיינו דהשם מומר חל אחר העבירה ולכן שחיטה זו עצמה שחיטה כשירה היא, וה"נ בשבת כיון שרק ע"י גמר שחיטה הוא מלאכה ולא קלקול אינו

מומר בשעת שחיטה זו, ועי' בש"ך סי' ב' ס"ק י"ז. ועי' ברמב"ן כאן שהביא תל' זה, ונסתפק לחלק בין ע"ז לשבת, וז"ל ושמה נאמר כיון שאינו מתחייב משום שוחט לע"ז עד גמר זביחה י"ל שאינו משומד דלא עבד ע"ז עד גמר שחיטה וכשירה היא, הא בשבת מכיון שחלל שבת במקצת שחיטה דחובל הוא הוי משומד ושחיטתו פסולה עכ"ל.

והר"ן הק' ע"ז דגם בשבת ל"ה מלאכה עד גמר שחיטה דבלא"ה הוי מקלקל, ועי' בהגרע"א כאן שכ' דאין סברא זו מוכרחת מב' טעמים, חדא דכה"ג שעושה ע"מ לתקן גם הקלקול הוי מלאכה וה"נ תחילת שחיטה ע"מ לגמור הוי מלאכה בעצמה, ועוד הביא הגרע"א מח' הבית הלל ופר"ח בחילול שבת דרבנן אי הוי מומר לכל התורה ואם נאמר דהוי מומר לכה"ת ה"נ בזה אע"פ שמקלקל הוא הוי מומר.

ועי' בפ"ה המשנה להר"מ שכ' דע"כ מתני' איירי בשוגג דבמזיד הוי מומר, וכ' הר"מ דהמלאכה היא קודם השחיטה [וכוונתו מטעמים הנ"ל] יעו"ש, וכ' הגרע"א דג' שיטות הם, ד' הר"מ דהוי מומר גם לשחיטה זו, ד' הרמב"ן ותוס' בסנהדרין דלשחיטה זו עצמה כשר כיון שנעשה מומר רק אחר השחיטה, וד' תוס' בסוגיין דמפעם אחת ל"ה מומר כלל יעו"ל בד' הגרע"א שהרחיב בכ"ז.

יז:

קדשים שאני תימה לד' הר"י מאורליינש דשחיטה לאו עבודה הוא משום דשוה בחולין כבמוקדשין מה תירצו ולמה בקדשים לא סגי בנחירה ובס' שב הכהן כתב דבמדבר שאין שחיטה בחולין השחיטה עבודה היא [ותהא פסולה בזר] ועי' בלב אריה כאן שגם האריך בקו' זו.

ונראה מזה דכוונת הר"י מאורליינש אינה דכל קרבן טעון את ההיתר חולין, אלא דכמו שאכילת הדיוס טעונה מתיר כמ"כ ההקרה טעונה מתיר, ולעולם הוא דין מתיר בפ"ע להקרה, ומשו"ה נחא שינוייא דגמ' קדשים שאני דהמתיר של הקרה אין הכרח שהוא באותו צורה של חולין, ולעולם י"ל דגם במדבר לאו עבודה היא, [אלא דלדין המקור שלא עבודה היא הוא ממה שפעולה זו קיימת גם בחולין ובמדבר לא היה ידוע ד"ז, ואולי היה ידוע להם דבר זה קבלה]

ובזה מיושב גם מה שמתעסק בקדשים [בסבור שהוא חולין] פסול, ולכאוף הוא סתירה לעיקר ד' הר"י מאורליינש ששחיטת קדשים הוא דבר השוה לחולין וא"כ מאיזה טעם סבור שהוא חולין פסול וע"כ דההיתר להקרה הוא דבר בפ"ע וכל מה ששוה הוא בזה שהקרה טעונה מתיר כמו חולין, ועי' בסו"ס י"ג.

השתא דבר טמא אישתרי להו וכו', עי' בר"מ פ"ח ממלכים ה"א, שכ' דהיתר זה הוא גם במלחמת הרשות, עוד מבואר בר"מ דהיתר זה הוא רק כשאין מוצאים משל היתר [וע"ש בכס"מ שביאר דאיירי דאי"ז מצב של פקו"נ, אלא דומיא דיפת תואר שהתירה תורה כנגד יצה"ר].

ודעת הרמב"ן עה"ת [דברים ו' י'] דהוא היתר גמור, ורק במלחמת מצוה, כמ"כ מבואר ברמב"ן דיסוד היתר זה הוא היתר מסויים מדין שלל מלחמות אלו שהשליטם הקב"ה ע"ז יעו"ש, [ובפרשת מטות כ' הרמב"ן דמה"ט ל"ב הגעלה]

ותמהו הטורי אבן ר"ה י"ב: והראש יוסף בסוגיין על הר"מ מסוגיין דא"כ מהו שהק' השתא דבר טמא וכו' הא נפ"מ כשיש לו מאכל של היתר, דאם איברי בשר נחירה נשאר בהיתרם הוא לכתחילה. וביאר הגרע"א דהר"מ מפרש דד"ז תליא בשו"ט דגמ', דבשינוייא בתרא שאמרו דכי אישתרי שלל עכו"ם דידיהו לא אישתרו, נתחדש שאי"ז היתר מחמת זמן מלחמה אלא הוא היתר רק על השלל, וסובר הר"מ דמסתבר שהוא כנגד יצה"ר, ועי' באבי עזרי כאן.

בחלדה הוא בעיא דרב פפא, ובדל"ב. לגבי שהיה הוא בעיא דרב הונא בריה דרב נתן, והנה מדאבעיא לן בכל פסול בעיא בפ"ע מ' שיש לחלק בין הנידונים, והטעם צ"ל דכדי לפסול מחמת הגרמה במיעוט בתרא עלינו לומר שיש על השחיטה שם שחיטה פסולה מחמת אותו מיעוט ובפרט זה יש מקום לחלק בין הפסולים, ומה שהשווה אותם רש"י הוא רק כלפי שיש שם שחיטה על הגמר, וכן שההיתר לא חל עד גמר השחיטה ולכן מהני פסולים בגמר השחיטה.

ועי' בתוס' ל: וברא"ש בסוגיין בשם ריב"ם שכ' דאפי' אם שאר פסולים יש במיעוט בתרא הגרמה ליכא, דכיון שפסול הגרמה משום דלאו מקום שחיטה היא הוי כחותך ברגלה ואין כאן שם שחיטה פסולה, והיינו דאע"פ שמסכים עם עיקר שי' רש"י מ"מ בהגרמה גרע.

אמנם ברמב"ן ורשב"א ל: כ' דאם הגרמה במיעוט בתרא אינו פוסל כ"ש שהיה וחלדה [ופירשו את הסוגיא שם באופ"א], ומבואר דס"ל דהגרמה הוי מקום שחיטה פסולה, [ועי' ברמב"ן די"ט. שמפרש דד"ז הוא מח' תנאים לחד אוקימתא], ומש"כ הרמב"ן דהוי כל שכן נראה דשאר פסולי שחיטה שהם מחמת המעשה י"ל דע"י שרוב המעשה נעשה בכשרות יש בכלול שם שחיטה כשירה, אכן בהגרמה שהפסול מחמת המקום בבהמה שנעשה בו השחיטה לעולם א"א לצרפו לכלל השחיטה.

[ובשאר פסולים במיעוט בתרא ראוי לדון כגון שחיטת נכרי, או מחובר, או בלא כח גברא, ובלא כוונה למאן דבעי כוונה]

כג.

תוד"ה והביא כיון שהביא ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר ומ"מ האחד מהן ראוי להקריב, ועי' רש"י להלן קל"ט, ובמעילה י"ט.

ובמל"מ תמה ע"ז מן המשנה ריש זבחים, כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, ולהדיא דאע"פ שכבר הביא לעזרה לא נפטר מחיובו.

ועי' בטהרת הקודש ריש זבחים [עמ' י"א] שביאר דבכל קרבן כלולים ב' חיובים, חובת קרבן וחובת כפרה, ואע"פ שחובת כפרה תליא בהקרבה בכשרות מ"מ את החובת הבאת קרבן לגבוה מיהא קיים, ובאבי עזרי פ"ד ממעה"ק ה"ה נקט דנפ"מ שאין שעבוד נכסים אחר הבאה לעזרה.

אמנם הגרי"ז חי' יתירה מזו, דלעולם החובת נדר נשלמת לגמרי בהבאה לעזרה, ומה שאם מתה או נפסלה אח"כ חייב הוא גזה"כ בפ"ע שקרבן נדר יש בו חיוב אחריות [וילפינן לה מקרא בזבחים ד:], וחיוב אחריות זה חל רק בשעה שהבהמה נפסלה ולכן הכא שהביא לעזרה לא יעבור [עד שיפסל בפסול ודאי].

ועי' בראש יוסף כאן שכ' כע"ז והוסיף ראייה לזה ממה שלא הובא בר"מ דרק שלל דידהו הותר ולא של ישראל, וע"כ דהר"מ מפרש דשלל ישראל אסור כיון שיכול לשחוט וכל ההיתר הוא כנגד יצה"ר. וברמב"ן שם הביא שיטה דתלי דחזירי הותר להם עד שיגמרו את השלל ולא רק בזמן המלחמה ושיטה שניה שהותר רק בזמן המלחמה והרמב"ן כ' דכ"מ בפ"ק דחולין והיינו דמבעיא דגמ' וכן משינוייא קמא מוכח דרק בזמן המלחמה הותר ולכן מבע"ל מצד הנחירה אם עומד בהיתרו או לא.

ובישוב שיטה הראשונה ביאר באבי עזרי דד"ז תליא בתרי שינויי דגמ', דלד' המקשן ושינוייא קמא דגם בשר של ישראל הותר הרי דההיתר הוא על הזמן דבזמן מלחמה ליכא איסור ואח"כ ודאי פקע ההיתר, אולם לאיך שינוייא דההיתר הוא רק על הגוים הרי דאין ההיתר בזמן אלא מדין שלל הנכרים ושפיר י"ל דההפקעה שחל בחפצא לא ישתנה אח"כ וישאר בהיתרו.

ועיין בעניינים אלו בטורי אבן ר"ה י"ב: ובמנ"ח מצוה תקכ"ז.

יח.

ושייר בה מלא החוט על פני כולה וכו' ר' יוסי בר' יהודה אומר על פני רובה, עי' בדי"ט. לישנא קמא דרב הונא אמר רב אסי מבואר דאיירי בשחט שני שלישי והגרים שלישי דהיינו הגרמה במיעוט בתרא, וכדרך זה פירש"י במתני'.

רהיטת הסוגיא בדי"ט. נראה דנחלקו בשיעור הכשר שחיטה, דחכמים ס"ל דבעינן שחיטת כל הסימנים ול"ל דינא דמתני' להלן כ"ז. רובו של אחד כמוהו, וכ"נ בלשון רש"י בדי"ט. ד"ה רובו וד"ה אנא רובא דשחיטה, וכ"ה באריכות ברמב"ן ורשב"א להלן ל:.

ויש להעיר לפ"ז דא"כ למה הובאו דברי חכמים הכא במתני' ולא על המשנה בדכ"ז. ששינוי רובו של אחד כמוהו. וצ"ל דיש בזה רבותא דרבנן דל"א שכיון שנעשה רוב במקום שחיטה מצטרף גם המיעוט שאינו במקום שחיטה להיות מכלל השחיטה ויש כאן שחיטת כולו.

אמנם לכאן מד' רש"י ל: מבואר דרך אחר אליבא דלישנא קמא, דהנה בסוגיא שם מבע"ל [לפי רש"י] חלדה במיעוט בתרא, ובסוגיא דל"ב. מבע"ל לפי רש"י בשהיה במיעוט בתרא אם פוסלת אע"פ שכבר עשה הכשר שחיטה או לא, ודימה רש"י לזה את הגרמה במיעוט בתרא שלרבנן פסול, ומבואר מד' רש"י דרבנן [דריב"ר] מודו דרוב סגי להכשר שחיטה אלא דס"ל דהגרמה גרע מלא שחט כלל.

ועי' בריטב"א י"ט. ד"ה אמר רב הונא, שכ' כן להדיא דגם רבנן מודו דהכשר שחיטה סגי ברוב ומ"מ אם שחט את הכל גרע [וסיים ואפשר שהוא מדרבנן בעלמא].

והנה לד' הריטב"א צ"ל דמשמעות הלשון רובו של אחד כמוהו מ' דדינו שוה לגמרי לשחיטת כולו [ואין הגרמה פוסלת] ולכן אמרו דמתני' דכ"ז. דלא כרבנן, אכן רש"י בדי"ט. פירש את הוכחת הגמ' כפשטה ממה דמהני רוב וצ"ע בסתירת דבריו.

בענין פסולי שחיטה במיעוט בתרא, לדעת רוב הראשונים אין פסולי שחיטה כלל במיעוט בתרא, אמנם ד' רש"י בד"ל: שבהגרמה יש פסול במיעוט בתרא, וצ"ב דלכאן גם לפי הריטב"א זהו מח' ת"ק ור"י בר"י וקיי"ל כר"י בר"י [והוא קו' הרא"ש בסוגיין], ועי' בראש יוסף די"ט:.

נלקט ונערך מהליכות מנחות ע"י הרה"ג ע. טוויג שליט"א
להארות והערות ולקבלת ה' חלקי הספר במייל ניתן לפנות ל: t0504109289@gmail.com

דף ב,ב

בדין ספק טומאה ברה"ר בקדשים

הנה מבואר בגמרא דטמא ששחט בהמת קדשים אם אינו כאן בפנינו לומר ברי לי שלא נגעתי בבשר לאחר השחיטה יש לנו לטמא מספק, והקשו התוס' בד"ה דליתיה דהלא העזרה דינה כרה"ר לענין טומאה ולמה לא נאמר ספק טומאה ברה"ר טהור הוא, ותימצו דע"פ רוב לא יוכל לזהר מליגע.

ובחי' הרמב"ן והריטב"א תירצו דנהי דס"ט ברה"ר טהור, מ"מ במוקדשים איכא דין שימור ואפ"י היסח הדעת פוסל בהם, על כן כל ספק פוסל בהם דספק שימור לא מהני (ועל תי' התוס' דע"פ רוב לא יוכל לזהר מליגע הקשה הריטב"א דהרי מיירי הכא בשוחט בסכין ארוך כמש"כ התוס' לעיל, ובודאי א"א לומר דבסכין ארוך על פי רוב אינו נזהר מליגע).

ובאחיעזר ח"ב ס"א (אות ה') הק' על דברי הרמב"ן והריטב"א הנ"ל מכמה דוכתי דמקילין בספק טומאה אף במוקדשין, וכתב דמוכרחים לומר בדעתם דס"ל כחילוק התוס' בחגיגה כא, דלא שייך לפסול משום היסח הדעת או חסרון שמירה רק היכא שהיו המוקדשין בידו ואסח דעתיה מהם אבל היכא שאינם בידו כגון שאבדו לא שייך התם היסח הדעת לפסול.

וע"פ יסוד זה דקדק האחיעזר (שם אות ג') דיוק נפלא בדברי התוס', דהנה התוס' הקשו קושייתם (אמאי אין לטהר משום ס"ט ברה"ר) רק על אוקימתא דהגמ' דאין השוחט קמן דנשייליה ועל כן יש לטמא מספק, ולכאז' צ"ע למה לא הקשו כן התוס' על עיקר הדין דצריך השוחט לומר ברי לי שלא נגעתי, דהלא אף כשמסופק השוחט לכאז' יש לטהר משום ס"ט ברה"ר (ובאמת הרמב"ן והריטב"א מביאים קושיית התוס' אהא דבעי השוחט לומר ברי לי שלא נגעתי, אבל בתוס' שלפנינו ליתא).

ולהנ"ל יש ליישב דלעולם מודו התוס' ליסוד הרמב"ן והריטב"א וכפי החילוק שחילקו התוס' בחגיגה דאין לפסול משום ספק שימור רק היכא שהיה הדבר בידו לשומרו, ועל כן לא מקשו מהא דבעי השוחט לומר ברי וכו', דאם השוחט שהבהמה בידו לשומרה מסופק אם נגע בה בעודו טמא, ודאי יש לטמא משום ספק שימור, אבל אם שחט הטמא ואינו קמן דנשייליה אם נגע, ככה"ג אין הספק רק לדין אבל השוחט אילו היה בפנינו אולי ברי לו שלא נגע ואין לו ספק כלל, וכיון שאין הספק אלא לדין, דמי למי שלא היתה בידו הבהמה לשומרה שאין ספק שימור פוסל בה כנ"ל (וע"ע בחזו"א או"ח סי' קכט לחגיגה דף כא,א).

דף ג,א

סכין השחיטה האם צריכה להיות כלי שרת

הנה כתבו התוס' (בד"ה כגון) בתוך דבריהם דלשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת, וכ"כ בפסקי התוס' כאן אות ז' דהסכין דשחיטת קדשים אינה צריכה להיות כלי שרת, אבל רוה"פ פליגי וס"ל דלכתחילה ודאי בעינן שתהא הסכין כלי שרת ראה דברי הרמב"ם מעה"ק ד,ז,

ובדברי הראשונים בסוגיין (ומסוגיין אין קושיא לזה דכל הסוגיא מיירי לענין דיעבד, אם עבר הטמא ושחט במוקדשין דשחיטתו כשירה, וא"כ אפ"ל דמיירי ששחט בקרומית של קנה שאינה כלי שרת דביעבד מהני).

והנה בגמ' פסחים סו,א אמרינן דכשחל ערב פסח להיות בשבת מביא את הסכין לשחיטת הפסח מביתו ע"י שתוחבו בצמר כבשו (ואינו מטלטלו בידיו), והקשו התוס' שם היאך מביא סכין מביתו הלא צריך שיהיה הסכין כלי שרת, ותי' שהקדיש את הסכין.

והק' המק"ד ס"ב סק"ב דאיתא בירושלמי ובתוספתא (וכ"פ הרמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה ה"כ) דכלי שרת צריך שתהא תחילת עשייתו לשם גבוה, אבל אם עשאו לצורך הדיוט אין לוקחין אותו לגבוה (אפי' כשעדיין לא נשתמש בו), ובגמ' פסחים הנ"ל משמע שלקחו הסכין מביתם אפי' כשעיקר עשייתו היתה מתחילה לצורך הדיוט.

ואולי יש ליישב דהנה בריטב"א כאן כתב דהא דבעי' שתהא הסכין כלי שרת אינו משום עצם מעשה השחיטה, שהרי שחיטה לאו עבודה היא, ועיקר הטעם הוא משום דדם הבהמה מתקדש קצת ע"י הסכין ולכן בעינן שתהא הסכין כלי שרת לקדשו, ומ"מ כיון שאינו גומר הדם להתקדש עד קבלתו בכלי אין הסכין נחשבת ככלי שרת גמור ונפ"מ דאפשר לעשותה מעץ אפי' למ"ד דאין עושין כלי שרת מעץ ע"ש.

וא"כ אפ"ל דהא דבעי' שתהא תחילת עשיית הכלי שרת לגבוה, היינו דוקא באופן דהכלי נחשב ככלי שרת מצד עצם פעולתו ושימוש, וכגון מזרקי הדם שמשמשים לקבלת הדם, דבכה"ג אם נעשה הכלי מתחילה לשימוש הדיוט אין ראוי להשתמש בו לגבוה. אבל בסכין השחיטה הרי מצד עיקר פעולתה ושימושה שהיא שחיטת הסימנים אינה צריכה כלל להיות כלי שרת כמבואר בדברי הריטב"א הנ"ל דמעשה השחיטה אינו עבודה, וא"כ אין חסרון במה שעשאה מתחילה לצורך שחיטת בהמות חולין (ועיין במועדים וזמנים ח"ז סרי"ט שכתב קרוב לזה, וע"ע במצפ"א זבחים מז,א שת"י באופ"א).

ובעיקר דברי הגמ' יל"ע למה הוצרכו להעמיד המשנה בשחט בקרומית של קנה, דלעולם מצינן להעמיד משנתנינו בשחט בכלי מתכת כפי הרגיל אלא ששחט ע"י דבר החוץ בין ידו לסכין ועל כן לא נטמאת הסכין וחוזרת ומטמאה לבשר, עיין בתוס' פסחים עט,א (בד"ה בטומאת) דאין חציצה פוסלת בשחיטת קדשים (והטעם לכאז' דאין השחיטה עבודה ואכ"מ), ואין אדם טמא מת מטמא כלי במשא בלא נגיעה כדאיתא רפ"ק דכלים וכעת צ"ע.

אכן דעת הר"מ בפיהמ"ש עירובין פ"י מ"ד דאסור שתהיה חציצה בין ידו לסכין בשחיטת קדשים ולדבריו נוחא קו' הנ"ל.

בענין פסול יוצא בדם המונח בכלי וחלק מן הכלי עדיין לא יצא לחוץ

כתבו התוס' בסד"ה כגון וז"ל, לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטו בפנים ומקבל הדם במיעוט שבפנים אע"פ שאינו נפסל ביוצא ע"כ. הרי מבואר בדברי רבותינו התוס' דמדין הקבלה בעי' שיהיה הכלי המקבל כולו בפנים ולא יהיה רובו בחוץ² (ומשמע שמיעוטו בחוץ אינו פוסל³) אע"ג שמקבל הדם רק בחלק הכלי שבפנים, דאם מקבל

1. וע"ע בהעמק שאלה שאילתא קסז שהעיר עוד מדברי הרמב"ם אבה"ט יח,ב נראה דס"ט ברה"ר טהור אפי' באופ שקרוב לודאי שנטמא, וא"כ לדבריו אכתי יקשה קושיית התוס'. וכתב שם דהר"מ מפרש דלרבה בר עולא העזרה לאו כרה"ר היא ודלא כהלכתא, ולא ידעתי למה לא כתב דהר"מ בהכרח יפרש כהרמב"ן והריטב"א דבמוקדשין יש החמיר אף ברה"ר וכמש"נ.
2. ולכאורה אם קיבל הדם באופן זה ה"ז כילו לא קיבלו כלל וכמו שנשפך הדם, וגרע טפי מיוצא ומשאר פסולים, ונפ"מ לענין אם עלו לא ירדו ואכ"מ (שו"ר שכן דייק המנחת אברהם זבחים פח,א מדברי התוס' נדה מ,ב).
3. ובלבד שיקבל הדם בחלק הכלי שבפנים, ועיין בשטמ"ק זבחים מז,א שכתב בענין קבלת הדם בקדשי קדשים דבעי' שתהא בצפון, שאם היה רוב הכלי בצפון כשר לקבל אף

הדם בחלק שבחוץ תיפו"ל דנפסל הדם ביוצא.

והנה מדקדוק דבריהם משמע דאם קיבל את הדם בכשרות ואח"כ הוציא מקצת הכלי לחוץ אותו הדם שבחוץ נפסל ביוצא ולא מהני ליה מה שמונח בכלי גדול וחלק מן הכלי נשאר בפנים (וכ"כ המהר"ם), ומדסתמו התוס' משמע דאפי' למ"ד אגד כלי שמיה אגד (ובשבת ככה"ג אינו חייב משום הוצאה על הפירות שלצד חוץ), אותו הדם שנמצא מחוץ לעזרה נפסל משום יוצא ולא מדמינן ליה להוצאה דשבת.

וראיתי בשו"ת נזר הקודש ס"ס ה' שעמד בזה וכתב דהחילוק פשוט, דפסול יוצא תלוי בעצם מציאות החפץ חוץ לעזרה, ואינו תלוי במעשה הוצאה לחוץ. ועי' בזה ביתר ביאור בזבחי אפרים זבחים קד, ב שכתב דלענין פסול יוצא בקדשים מבוי' בפסחים סה"ב שאבר שייצא מקצתו לחוץ אותו המקצת נפסל הבשר שבו משום יוצא ואינו נגרר בתר רוב האבר שנשאר בפנים, וכיון שדנין כל חלק בפ"ע אפי' בחתיכת בשר אחת פשיטא שאין לדין אגד כלי שייכות כלל בפסול יוצא דקדשים, דאינו עדיף אגד כלי מחתיכה אחת שיצתה מקצתה לחוץ. ועיין היטב בפסחים פה"ב בתד"ה בנגרין דמבואר שם דגבי טומאת פרים הנשרפים המטמאין ביציאתם חוץ לעזרה שייך דינא דאגד כלי אם אגודים עדיין בפנים, והתם נמי צ"ל (כפי הנראה בסוגיא התם) דהטומאה תלויה במעשה ההוצאה ולא בעצם מציאותם מחוץ לעזרה.

דף ג,ב

רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן

הנה מבואר בדברי הגמ' דסמיכנן אהך רובא לומר דנשחטה הבהמה כראוי אע"פ שהיתה עומדת עד עתה בחזקת איסור, דבהמה בחייה בחזקת איסור היא עומדת, והקשו האחרונים דלכאורה רוב זה הוא רוב התלוי במעשה, דלולי שישב אדם זה ולמד הלכות שחיטה על בורין לא היה יודע לשחוט כדין, והרי קיי"ל בכמה דוכתי דרוב התלוי במעשה לא אלים להוציא מידי חזקת איסור.

ותי' האחרונים (ראה פנ"י כאן ובראש יוסף להלן דף יב, וכן בגינת ורדים סימן סא) דהנה הקשו הראשונים אמאי לא מצרפין מיעוטא דאין מומחין לחזקת האיסור והוה כפלגא ופלגא ונחמיר מספק, ותירץ הרא"ש להלן ס"טז (וכן תי' ראשונים נוספים), דמיעוטא דאין מומחין אינו שכיח כלל והוה כעין מיעוטא דמיעוטא ע"ש. וכתבו האחרונים הנ"ל דכמו"כ יש ליישב קושייתנו, דהיכא דהמיעוט אינו שכיח כלל אזלינן אף בתר רוב התלוי במעשה.

אמנם דעת כמה מגדולי הפוסקים דרוב מצויין אצל שחיטה אינו כלל רוב התלוי במעשה ומתחילה אעתיק לשונם, וז"ל הכו"פ א,ז

אבל כאן כך אמרינן רוב אשר מזדקקים עצמן לשחוט אינם עושים אם לא שהן מומחין, ואס כן הרי זה רוב גמור כרוב בהמות כשרות, כך אנו אומרים רוב בני אדם כשרים⁴, ואינם באים לשחוט אס לא שיודעים בהלכות שחיטות והרי זה רוב גמור.

וז"ל הבית הלוי ח"ב ס"ד וצ"ל להתוס' דהך רובא הוא כמו שארי חזקות שבש"ס וכמו חזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו וכמו חזקה אין אדם מתפייס במומין דפירושם דחכמים ירדו לסוף דעתם של בני אדם וידעו דהוא כן. וכמו כן הכא חזקה דמי שאינו יודע הלכות שחיטה לא ישחוט כמעשה השחיטה, רק יהרוג או יערוף והמעשה מוכיח עליו דהוא מומחה. וכע"ז כתב הבינ"א שער רוב וחזקה ס"ו וז"ל אבל באמת נראה לי דלא הוי תלי במעשה אלא דכן הוא הטבע וכמו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין, דהכוונה שכן הוא דבר טבעי שאין אדם מתעסק בשחיטה אלא אם כן הוא מומחה.

ונראה בביאור דבריהם דכל החסרון דרוב התלוי במעשה הוא שאינו רוב התלוי בטבע העולם אלא במעשים המזדמנים ומתחדשים בכל עת, וא"כ הך רובא דרוב מצויין מומחין הן, נהי דידיעת המומחה תלויה במעשה לימוד ההלכות, מ"מ אמדו חז"ל טבע בני האדם וקבעו שע"פ רוב אין טבע האנשים לשחוט אלא כן בקיאים הן, ועל כן חשוב כרוב גמור שאינו תלוי במעשה.

דף ד,א

בענין בדיקת בשר הנמצא ביד כותי

הנה מבואר בגמ' דאם מצא ביד כותי מחרוזת של עופות שחוטים, נותן לו הישראל לכותי לאכול מאחד מהם באופן שאינו מכיר הכותי מאיזה עוף אוכל, ואם אכל מהם יכול הישראל לסמוך שכולם נשחטו כראוי.

וקשה דלכאורה היה לנו לחוש שמא אחד מן העופות נתנבל בשחיטתו והכותי אינו חושש לאכול מן התערובת כיון שנתבטל האיסור ברוב, ואינו חושש לדרבנן שאמרו שחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה, וכן דדבר שבמנין לא בטיל⁵.

ובאמת שכבר הק' כן הגרע"א בחי' כאן וכתב דבהכרח מיירי הכא בחתיכה שאינה ראויה להתכבד (כגון תרנגולת בנוצתה) דאף לדין מותרת משום ביטול ברוב (ועע"ש בתוך דבריו דדייק לשון הברייתא דחותך הישראל ונותן לו לכותי לאכול כזית בשר, דדוקא כזית אבל פחות מכאן לא מועיל דכותי לא חייש לחצי שיעור).

ובחי' החת"ס כאן נקט דקים להו לרבנן דכותים לא דרשו כלל לקרא דאחרי רבים להטות לענין ביטול ברוב, ומחמירים שלא לאכול כלל מן התערובת איסור.

בחלק הנמצא בדרום.

4. משמע דהוא תלוי בחזקת כשרות דאינשי, וכ"כ באמת הבית הלוי הנז' בסמוך בדעת הרא"ה, אכן במש"כ הביה"ל בדעת התוס' וכן בדברי הבינ"א אינו במשמע שרוב זה תלוי בכשרות האנשים אלא בטבע בני האדם בלא קשר למידת כשרותם, ועי' בב"י יו"ד סימן ב' דנח' הראשונים גבי ישראל מומר לתאבון ששחט אי אמרינן ביה רוב מצויין וכו', ואולי תליא בהנ"ל (ועי' בהג' הרע"א לשו"ע שם דבמומר י"ל דמיעוטא דאין מומחין הוה מיעוט שכיח ואינו כמיעוטא דמיעוטא, וממילא אמרינן ביה סמוך מיעוטא לחזקה ונחמיר מספק ע"ש).
5. אבל לספק דאורייתא (באופן שאין רוב היתר) ודאי חיישי הכותים ראה דברי הרש"ש כאן. ובמהר"ץ חיות הק' מכאן לדעת הרמב"ם דספק דא' לחומרא הוא רק דין דרבנן, אבל מה"ט ספק מותר, וא"כ כותים לכאן אינם חוששים כלל לספק דא', ולכאן לא קשה כלל דהכא הרי אי חיישינן שאחד מן העופות נתנבל אם כך הרי איקבע איסורא, ובכה"ג מודה הרמב"ם דספק דא' לחומרא מן התורה.

ג. כיון שעיקר מטרת ההכשר היא הכשרות, אין לחוש שימעלו במטרה זו, וכפי שרואים מעשים בכל יום שהם מורידים כשרויות ממקומות מסוימים.

ד. טעם התקנה אינו משום חשש שישקרו למען בצע כסף, אלא מחשש שלא ידעו את ההלכות הנצרכות וכדו', וזה אינו שייך בכשרויות.

ה. הנגיעה של בעל החנות משמעותית יותר מהנגיעה של הכשרות, שעל זה נשען מטה לחמו, ועל כן לא חששו בכשרות כפי שחששו בבעל החנות.

ו. טעם התקנה הוא משום שלעיתים אין המוכר כשר לעדות, או שאין לו חזקת כשרות, ועל כן תקנו שבכל אופן אין לקנות ללא כשרות, בבחינת לא פלוג רבנן בתקנתא.

ז. טעם התקנה הוא למניעת תקלות וכדו', שמצוי פחות כאשר יש השגחה.

ח. ע"י המוכר והמשגיח ביחד החשש הוא פחות, על דרך ספק ספיקא.

ט. ההכשר מעדיף להוריד את הכשרות, אף אם מפסידים את שכרם מחנות זו, כיון שבכך עולה קרנם ונאמנותם בעיני הציבור, שהוא רווח גדול יותר לטווח הארוך.

י. אם יהיה אסור לאכול אפ"ל בכשרות, שוב נמצא שאין אדם אוכל אצל חברו, וזה א"א.

יא. אמנם ציינו שבאגרות משה כתב, שמעלת הכשר שמרויח כסף פחותה מרב שנותן הכשר ללא שכר.

ד"ב, המקור לחזקה הוא מבית המנוגע, כלומר שכתוב בפסוק "וראה הכהן את הנגע" ולאחמ"כ יוצא מהבית, ואז אומר טמא, וקשה דשמא הנגע הלך וקטן בזמן שיצא מהבית, ועל כרחך שמעמידים על החזקה, והגאון בעל צפנת פענח דן האם בכל דיני התורה ראייה על ידי מראה נחשבת ראייה [וראה בחזו"ע ט"ו בשבט עמ' רטו מש"כ בזה], והביא ר"א מגמ' זו, שהלא אפשר להעמיד שראה על ידי מראה, ועל כרחך שראייה על ידי מראה אינה נחשבת ראייה, ובחורף תשע"ו שמעתי מהג"ר מנחם כהן שליט"א להקשות שהלא אין צריך כעת ראייה, אלא רק ידיעה שהנגע לא הלך וקטן, וא"כ מדוע באמת שמראה לא תועיל, ועל כרחך צ"ל שלגמ' לא היה מסתבר להעמיד את כל דין נגעים באופן שכזה, ועל כן נראה להעמיד יסוד, שמתי שהכהן מגיע לראות את הנגע, הרי שכעת הוא יוצא מהבית עם ידיעת ראייה וראיית ידיעה שיש נגע, ומצב זה ממשיך והולך אתו, משא"כ על ידי מראה, ולזה האירני ידידי הרה"ג צבי רזנטל שליט"א.

ה' יא, א בתוס' הקשו אמאי בעי' בגמ' מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא, הא כיון דאיכא ילפותא לחזקה, א"כ אפשר למילף רובא מק"ו, דהא רובא וחזקה רובא עדיף, ותירץ הרשב"א (שם) דכל מאי דידעי' דרובא וחזקה רובא עדיף, היינו אחרי דידעי' דין דרוב, אולם הרעק"א (שם) כתב דהא אף לאחר דידעי' דין רוב, אין ילפותא להא דרובא וחזקה רובא עדיף, וא"כ ע"כ דידעי' זאת מסברא, וא"כ אף קודם יכלנו לדעת זאת מסברא, יש להקשות דהא אם נדע רובא מק"ו מחזקה, א"כ לא נוכל לומר דרובא עדיף, דהא דיו לבא מן הדין להיות כנידון, וכמה ת"ח שדיברתי עמם בזה אמרו דל"ש ככה"ג דיו, משום דמסברא הרוב דוחה את החזקה, ואי"ז משום אלימותו של הרוב, אולם בדעת תוס' א"א לומר כן, דתוס' כתבו במפורש דהרוב אלים מחזקה, וצ"ע בכ"ז.

ה' ובביאור הגדר ברובא וחזקה, י"ל בהקדם קושיית התוס' בחולין [יא,א] שהקשו אמאי בעי' בגמ' התם מנא הא מילתא דאזלי' בתר רובא, הא כיון דידעי' לדין חזקה מבית המנוגע, א"כ ק"ו דאזלי' בתר רובא, ואמנם כתב הרשב"א שם ליישב דדינא דרובא וחזקה רובא

א' קטן אינו בר זביחה - הנה דנו האחרונים בכל קטן האם הוא פטור מעבירה, או דלמא שהוא פטור רק מעונש, וראה בענין זה בש"ש [ש"א פ"ג] בביאור דברי התוס' ביבמות [פ, א ד"ה נעשה], ובקהילות יעקב [יבמות ס' לא], ולכא"י יש להוכיח דהוי פטור במעשה מדברי הגמ' בשבת [ק"ט, ב] שהטעם שהבל פיהם של תשב"ר מעמיד את העולם, היינו משום שאין בו חטא, ודוחק לומר שמכיוון שאין עונש, על כן נחשב שהלימוד נקי מחטא, ובחובה"מ פסח תשע"ו עליתי למעונו של מרן הגר"ד לנדו שליט"א ודנו לפניו האם קטן בן דעת חייב בז' מצוות בני נח, דלא גרע מגוי בן דעת, ואמר הגר"ד שאינו חייב, והביא ראיה מהא דצריך לחדש שקטן רודף מצילים אותו בנפשו, ואי נימא דקטן מצווה בז' מצוות בני נח, מה החילוק לענין רציחה בין קטן לגדול, [ולכא"י יש מקום לומר דהתם מיירי בקטן שאינו בן דעת], ואמרת' להגר"ד שיש מהאחרונים שכתבו במפורש שקטן מצווה בלאום והפטור הוא על העונש בלבד, וציינתי לתבואות שור [י"ד ס' א' סק"ט], ומיד אמר הגר"ד שאין תבואות שור כזה, וכמובן שמיד שתקתי, לאחמ"כ פתחתי וראיתי שלכא"ו בתבואות שור כתב כמו שהבאתי משמו, ולאחר כשנה כשהתארסתי שאלתי את מו"ח הגר"י טולדנו שליט"א שהוא תלמידו המובהק של הגר"ד, וענה שהביאור בתבואות שור, שמכיוון שיש נפק"מ לקטן האם זה שחוט או לא, לענין איסור ספייה, על כן חשיב בר זביחה, ושוב מצאתי באגרות משה [י"ד ח"א ס' ג'] במכתב לאחינו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שביאר כך את ענין הקטן לענין בר זביחה.

ב' ה, א "א"ל ואיתרמי מילתא דתרוויהו הוו שמייהו עורבים" - הגמ' מספרת על נדון עם עורב, ומנסה לדחות שאולי מדובר באנשים שקוראים להם עורב, ודוחה הגמ' שלא מסתבר לומר שמדובר בשני אנשים שקוראים להם עורב, משום שעורב הוא שם מאוד נדיר, ואין הסתברות שבדיק שני אנשים עם אותו שם נדיר יהיו יחד, ומכאן חז"י שהגמ' מסכימה להיגיון שנקרא סטטיסטיקה, כלומר מבלי להיכנס האם בהלכה מתחשבים בזה או לא, ישנם שטוענים שבכלל אין מקור לדבר זה, ומכאן מוכח שלמרות שאין מניעה בעצם שיבואו שם אנשים עם שנדיר לאותו מקום, אבל מבחינה סטטיסטית זה דבר שכמעט ולא יתכן.

ג' י, ב עד אחד נאמן באיסורין - ברש"י כאן כתב דילפ' לדין זה מה דלא הצריכה תורה לעמוד על שחיתת הקרבן, אולם ברש"י בגיטין [ב, ב] וביבמות [פח, ב] כתב שזה נלמד ממה שכל אחד סומך על בני ביתו, ולכא"ו בבני ביתו איכא חידוש טפי שהאשה נאמנת למרות שיש לה נגיעה, שהלא היא רוצה שבעלה יאכל ויסמוך עליה, אולם עדיין אין המדובר בנגיעה כלכלית, וראה בשו"ע [י"ד ס' יח] שכתב שנהגו שאין השו"ב מקבל את שכרו לפי הבהמות הכשרות, אלא באופן כללי לפי עבודתו, והיינו כדי שלא יהיה ניגוד עניינים, ומעתה קשה א"כ מדוע אנשים לא סומכים על בעל חנות מחד, ומאידך סומכים על מערכת הכשרות, הלא גם להכשר ישנו אינטרס כלכלי, שיהיו כמה שיותר חנויות תחת השגחתו, שזה המודל העסקי של ההכשר, ובמה הוא עדיף מבעל החנות, וקושיא זו עלתה בקושיא היומית באור עולם בשבוע שעבר, ונאמרו בזה עשרות תירוצים ונביא כאן את מקצתם, א. עד אחד נאמן באיסורין אף בנוגע, (ואף במקור הדברים איירי בנוגע, כגון בוספרה לה, ובאוכל אצל חברו), ואין הטעם שצריך הכשר אלא משום תקנת ועד ארבע ארצות, ולא תקנו אלא על בעל החנות ולא על בעל הכשרות.

ב. המשגיח אינו נוגע, כיון שמקבל שכרו מהכשרות ולא מהחנות, ולגבי הכשרות עצמה, אי"ז מצוי שיעלימו עין מדברי המשגיח.

ולא נכתב בחוזה שיעשו זאת בשבת, אלא שיעשו זאת עד תאריך
 יעד מסוים, וע"ז טענו האוסרים שהלא מדובר בבית הישראלי, וע"ז
 ענו חזרה, שאי"ז נחשב ממש בבית הישראלי, ועוד, שהלא הציבור
 החרדי מחה על פעולות אלו, בצורה כזו או אחרת, [ויל"ד בזה עוד,
 ואכמ"ל], ד' שוב טענו המתירים, שאף אי נימא שמסיבה מסוימת
 אי"ז נחשב כפעולה שלקבלנות כ"ז רק סברא לאסור לעשות את
 הפעולה, אולם לא מצאנו שפעולה בקבלנות אוסרת אף לאחר מכן,
 וא"כ יהיה אסור רק למי שהזמין את העבודה, דהיינו שר התחבורה,
 או מנכ"ל נת"ע, ה' טענו המתירים שהפועלים הם גויים, שנשכרו
 ע"י חברה של גויים, ושוב טענו האוסרים, שישנם מהנדסים יהודים,
 ומפקחי עבודה וכדו', שאף אם בפועל לא עבדו מ"מ בלעדיהם
 לא הייתה מתבצעת העבודה, ונחשבים חלק מהעבודה, ו' בגדר
 כדי שיעשו, יש שטענו שמכיוון שהרכבת הייתה מוכנה לפעילות
 לפני זמן רב, אלא שמחמת בדיקות בטיחות, לא אישרו את הרכבת
 לפעילות, א"כ עבר הזמן של כדי שיעשו, וע"ז ענו האוסרים שכל
 עוד אין אפשרות מעשית להפעיל את הרכבת, הזמן שהרכבת מוכנה
 לשימוש בפועל התקצר משום החילול שבת, ושוב יש טעם לאסור
 בכדי שיעשו, ז' עוד טענו המתירים, שמכיוון ורוב החלקים לא נעשו
 בשבת, א"כ הוי ביטול ברוב, וע"ז טענו האוסרים, של"ש ביטול ברוב,
 כיוון שללא החילול שבת, לא הייתה רכבת מוכנה לשימוש, א"כ
 למעשה כעת זו הנאה מחמת החילול שבת, ח' עוד טענו המתירים,
 שהלא תאריך היעד התעכב בשנתיים, וא"כ עיכובים אלו נגרמו בגלל
 החילול שבת, והאוסרים לא שמיעא ל"י לומר לא סבירא לי מטענה
 זו, ט' עוד טענו המתירים דהוי קידוש ה', כיוון שהרכבת לא נוסעת
 בשבת [הגר"ז זילברשטיין], והאוסרים לא ס"ל כטענה זו, י' עוד טענו
 המתירים שלא מסתבר שיהיה קנס שרק שומרי תורה ומצוות לא
 יסעו ברכבת, ובכה"ג לא גזרו רבנן, והאוסרים ג"כ לא ניח"ל בסברא
 זו, יא' עוד נחלוק האוסרים והמתירים, בפלוגתא דקמאי, האם מה
 שנאמר בגמ' שקבר שחפר גוי בשבת, לא יקבר בו ישראל עולמית,
 האם היינו דווקא בקבר, משום שגנאי הוא, או בכל דבר, יב' ועוד
 טענו המתירים שאף היהודים שעבדו שם הם תינוקות שנשבו, וא"כ
 הוי שוגג, ודבר זה שנוי במחלוקת רחבה, לענין החילונים בזמננו,
 ואכמ"ל, יג' עוד טענו המתירים שמסיכום כ"ז יש לומר דספק מעשה
 שבת להקל, כמבו' בביאור הלכה [ריש סי' שי"ח], יד' וכמובן יש את
 הענין של חילול ה', שהוא מסור לגדולי הדור.

עדיף ידע'י רק אחר שידענו לדין רוב, אולם כבר כתב הרעק"א דהא
 אף לאחר שידענו דין רוב ליכא ילפותא לדין רובא וחזקה רובא עדיף,
 וא"כ ע"כ שהוא מסברא, ואף קודם לכן ידענו זאת מסברא, ובמקו"א
 כתבתי ליישב קושיית התוס' באופ"א, והוא שרובא וחזקה רובא עדיף
 אי"ז משום הרוב אלים מהחזקה, אלא משום שהרוב עונה תשובה
 עניינית לחזקה שטוענת מהיכ"ת לומר שהשתנה המצב, וע"ז עונה
 הרוב, שהרי הרוב אומר שהשתנה המצב, משא"כ החזקה שלא עונה
 תשובה עניינית לרוב, ולפ"ז היכא שהחזקה עונה תשובה עניינית
 לרוב, משום שהחזקה מלמדת שאי"ז שייך לרוב, בכה"ג רובא עדיף.

ו' מנא הא מילתא דאזלי בתר רובא וכו', ממכה אביו ואמו, דדלמא
 לאו אביו הוא - ראיתי בספר רביד הזהב להגר"ד דיסקין שליט"א
 [תורה עמ' רכד] שהביא את קושיית החידושי הרי"ם אמאי אמרי'
 דילפי' ממכה אביו ואמו דינא דרובא דליתא קמן, והא יש אפשרות
 שידעו שהוא אביו ע"י שהשקו את אמו כסוטה, ולא מתה, והשביעו
 אותה גם מאיש זה וגם מאיש אחר, והגר"ד כתב שעדיין יש לחוש
 שמא הכהן שהשקה את האם אינו כהן, ואף הא דידע'י דהוא כהן,
 היינו נמי מדין רוב בעילות אחר הבעל, ואין לומר שמדובר בכהן
 שכבר המית אישה סוטה אחרת, וא"כ מוכח שהוא כהן, שהרי אין כהן
 משקה ב' סוטות, אולם יש לתמוה שהרי ישנה אפשרות שהתאום
 של הכהן שהמית הוא השקה את האם, וממילא אין את השאלה של
 כהן שמשקה ב' סוטות, אולם הוא ודאי כהן, ועוד יש לדון שאולי
 נדע שהכהן הוא ודאי כהן מכך שהשקה סוטה לא מתה, אולם ילדה
 בריווח וילדים יפים וכדו', אולם ע"ז י"ל שאף אם אינו כהן אליבא
 דאמת, מ"מ תקבל את הברכה מכיוון שהברכה היא מחמת הבושה
 שהתביישה.

ז' טו, ב מעשה שבת - לפני מספר שנים התעורר פולמוס הלכתי
 האם מותר להשתמש כעת ברכת הקלה בגוש דן, שנעשתה ע"י חילול
 שבת, ומהו השיעור של "כדי שיעשו", ומכיוון שבנושא זה דשו רבים,
 ובשונה מנושאים אחרים, אין בו דעות קדומות, והוא חוצה קהילות
 ומגזרים, ע"כ רבו הדעות והסברות, נביא את שלל הטיעונים של
 האוסרים והמתירים, וכמובן שלא כל טיעון מייצג את כלל האוסרים
 והמתירים, ולא באתי אלא לסכם בקצו"נ את הטענות בזה, א' טענו
 האוסרים, שיש לאסור עולמית כיוון שנעשה בפרהסיא, וע"ז ענו
 המתירים, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וע"כ אינן יכולים לאסור
 את השטח, ואת החפץ שנקנה מכספי כל הציבור, וד"ז תלוי באופן
 כללי בהסתכלות על פעולות השלטון, ואם המדינה חשיבא בעלים
 [עי' שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' קי"ח במכתב מתלמידי החזו"א] ב'
 טענו האוסרים, שהלא רוב הציבור באר"י לצערנו ניח"ל בהאי חילול
 שבת, וע"ז ענו המתירים ש"קשר רשעים אינו מן המנין" וע"כ אין
 מתחשבים ברוב, ג' טענו המתירים שהלא מדובר בפעולה קבלנית,

מאות תמונות
 מרהיבות עין
 להבנת כל סדר הקטורת

חיבור מדהים ומקיף של
 פיטום הקטורת
 והקטרתה

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

בדין סמיכה בנשים

א. ב'ע"ב הכל סומכין אחד האנשים ואחד הנשים. הקשה במסורת הש"ס שלא מציונו כזו דעה בכל הש"ס, שאדרבה במנחות צ"ג א' במשנה מבואר שנשים אינן סומכות (וכן בקידושין ל"ו א'). אף לדברי רבי יוסי ורבי שמעון שנשים סומכות רשות (עירובין צ"ו א', ראש השנה ל"ג א' חגיגה ט"ז ב'), כתב התוס' (חולין פ"ה א"ד הנשים סומכות) שהיא סמיכה מקופיא בלי להיסמך על הבהמה, שאין לה דין סמיכה כלל והיא רק כדי "לעשות נחת רוח לנשים". כנראה שכבר התקשה בזה השיט"מ וכן הגיה ומחק את התיבות "אחד האנשים ואחד הנשים" ובדק"ס הביא שכן הגירסה בכמה מכתבי היד. גם בספר תורה שלימה בריש פרשת ויקרא, שליט"א מכל המדרשים ומכל מדרשי כת"י שהתגלו בזמנו, לא מצא בזה מאומה.

ב. הראב"ד בפירושו לתורת כהנים (פרשתא ב' הלכה ב') נקט לעיקר שלדברי רבי יוסי ורבי שמעון נשים סומכות סמיכה גמורה, שכן נתנה תורה לאנשים חובה ולנשים רשות, ואע"פ שיש כאן שימוש בקדשים הוא הותר במקום מצווה של רשות (ומה שמבואר שהסמיכה הייתה רק לעשות נחת רוח לנשים הוא בקרבן השייך לאיש). עוד הסיק הראב"ד שהוא הדין בכל מצוות עשה שהזמן גרמא, שאשה יכולה לקיימה אע"פ שיש בה דחיה לאיסור של תורה, שיכולה ללבוש כלאים בציצית, והסיק שאין הלכה כוותיהו.

ג. נוסח הגמרא שלנו לכאורה הוא ראייה לדברי הראב"ד, שלשיטתו יש לפרש שכולם יכולין לסמוך, האנשים חייבים והנשים יכולות ככל מצווה שפטורות ממנה וזו ברייתא שנשנתה אליבא דרבי יוסי ורבי שמעון,

ד. הנה הנידון של סמיכה בנשים מסתעף לנשים שמקיימות מ"ע שהזמן גרמא והאריכו לדון אם הלכה כרבי יהודה או כרבי יוסי ור"ש, יש שכתב שהסוגיא כאן סתמה כוותיהו, ממה שהביאה את דווקא את הברייתא הזו שבשביל המו"מ של הסוגיא יכלו להביא את הנוסח של המשנה במנחות "הכל סומכין, חוץ מחש"ו עבד ואשה". אלא שהראב"ד נקט שאין הלכה כר"ש, או שלא סבר שסתמת הסוגיא כאן עדיפה על סתמא דמתניתין או שפירש את הסוגיא כאן כדברי הצפנת פענח שבהערה הבאה. (בנידון זה יש בביאור הגר"א בא"ח י"ז ואריכות בשאגת אריה סי' ק"ד - ק"ה, ולא עיינתי כדי הצורך מ"מ לא אימנע מלהעיר ואשמח שיאירו עיני בזה. שהגר"א נקט שהרמב"ם פסק כרבי שמעון, וצ"י בברכת אליהו לפ"ג מציצית הלכה ט', ונקט כן אף שלא הזכיר בזה מאומה בפ"ג ממעשה הקרבנות, סמך על הכלל שכתב בהל' ציצית. אם פירש כשיטת התוס' שנשים סומכות רק מקופיא, היה לו להזכיר שאם הנשים רוצות לסמוך מותרות לסמוך רק מקופיא כדי שלא ימעלו, וממה שלא הזכיר לכאורה ס"ל שאף מצווה זו האשה יכולה לקיים באותו האופן כמו האיש).

בדין סמיכת אישה בקרבן יורש

א. ב'ע"ב בהערה הקודמת הובא הנידון איך ליישב את הברייתא "הכל סומכין אחד האנשים ואחד הנשים", שהרי מבואר שנשים אינן סומכות. הצפנת פענח מביא תירוץ מחודש, שהנה רש"י כתב שהלשון הכל סומכין בא לרבות שיוורש סומך, ועל זה קאי המשך דברי הברייתא אחד האנשים ואחד הנשים, שאשה שירשה קרבן של איש צריכה לסמוך אותו. עוד הוסיף שאף איש שירש קרבן של אישה צריך לסמוך אותו. אמנם המנח"ח קט"ו סוף אות ו' נקט בפשיטות שאף אישה שירשה קרבן מאיש אינה סומכת אותו.

ב. הצפנת פענח מייסד שיש ב' דינים בסמיכה, מצוות עשה פרטית על ה"גברא" מביא הקרבן לסמוך על הקרבן, דין שני שסמיכת הבעלים היא תוספת בתיקון הקרבן. וחילק בין הדינים שיש בסמיכה, שהמצווה על הגברא היא שמחייבת את הסמיכה בברכה, שמצד תיקון הקרבן אין זה עבודה חשובה לחייב בברכה מצד עצמה, ודין תיכף לסמיכה

שחיטה הוא מכח הדין השני בהכשר הקרבן. (יסוד דברי הצפנת פענח הוא מהלך זה שמוזכר כמה וכמה פעמים בכתביו ובכל מקום ביאר בו עניינים אחרים ולוקטו כולם בספר כללי התורה והמצוות ח"ב ערכי ס' אותיות כ"ט - ל"ו ושם יש מראי מקומות לכל פרט ועוד נידונים ונפק"ם).

ג. עוד ביאר שהנה הקשה התוס' למה צריך שני מיעוטים באשה, ולהנ"ל ניחא, שצריך למעט אישה בין מהמצווה הפרטית שעל המקריב ובין מסמיכה שהיא מדיני הקרבן. להנ"ל מבואר היטב, שאשה שירשה קרבן, למ"ד יורש סומך, סומכת רק מצד תיקון קרבן, אך לא מצד המצווה של המקריב. מאידך איש שירש מאשה, סומך בגדר מצוות עשה ולא תיקון קרבן שקרבן נשים אינו צריך תיקון של סמיכה.

ד. על פי היסוד הזה הוסיף לחדש, שאשם מצורע שאינו טעון תיכף לסמיכה שחיטה, הסמיכה היא רק מצד המצווה הפרטית על הגברא ולא בתיקון הקרבן. עוד כתב לדון, בסמיכת שעיר המשתלח, לרבי שמעון שס"ל שהכהן גדול אינו מתכפר בו ואינו בעלים, וא"כ יש לומר שהסמיכה היא רק בגדר מצווה בלבד וגם בשביל הוידוי (וימא מ' א' וברש"י) אבל לא בגדר הכשר קרבן, ואם כן לרבי שמעון לא יצטרך בו תיכף לסמיכה. (עצם היסוד שיש ב' דינים בסמיכה יש בשיעורי רבינו יחיאל מיכל פיינשטיין מנחות כרך ה' אות רל"א, ובפירושו התורה לרש"י הירש בריש ויקרא).

אם מותר להכניס לעזרה חרב הרי היא כחלל

א. הגמרא מקשה למה טמא ששחט קרבן כשר אם ברי שלא נגע, הרי טמא מת שהוא אב הטומאה שנגע בסכין עושה אותו לאב הטומאה מדין חרב הרי היא כחלל, ואם כן בשר הקרבן שנגע בסכין נטמא להיות ראשון לטומאה. מתרצת הגמ' שמייירי בטמא שרץ, או בשחט בקרומית של קנה.

ב. הרמב"ן הביא בשם הראב"ד שיש בדברי הגמרא עוד קושיא, שכשנוגע בסכין ונעשית כטמא מת עצמו, ויש איסור להכניס לעזרה טמא מת או חרב שטמאה כמוהו וא"כ הטעם שאין שוחטין אין זה רק משום הגזירה שמא יגע בבשר (ומתבאר שאף אסור לנגוע בסכין שחלקה בעזרה וחלקה בחוץ שבזה מטמא אותה ועושה טומאה במקדש). אמנם מדברי רש"י נראה שלא סבר כן, שהעיר למה הוצרך להזכיר חרב הרי היא כחלל שהבשר נטמא גם בלי זה, וכתב שהוא לרבותא שהבשר ראשון ולא שני, ולהראב"ד אין זו קושיא, וא"כ לא ס"ל לרש"י כן.

ג. במנחת אברהם על תורת כהנים (ויקרא פרשה ד' הלכה ב' ד"ה ובטמאים) מביא ששאל את מרן הגרי"ז, שבמסכת נזיר (נ"ו ב') מבואר שאין איסור להכניס לעזרה טומאה שאי הנזיר מגלח עליה (וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מביאת מקדש הל' י"א), וטומאה של "חרב הרי היא כחלל" אין הנזיר מגלח עליה. השיב לו הגרי"ז שהרמב"ם (פ"ה מטומאת מת) הביא שדין חרב כחלל ילפינן מלשון הפסוק בפרשת מטות (ל"א י"ט) "כל הרג נפש וכל נוגע בחלל" ושם כתוב "ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים". (כעין זה יש בחידושי הגרי"ז על התורה בפרשת מטות).

ד. ויש להעיר שאין זה מיישב את שיטת רש"י והרמב"ן, שלכאורה רש"י כאן חולק על הראב"ד ולדידה יקשה שהוא פירש את הפסוק בפרשת מטות כהרמב"ם. מאידך קשה, שמסתמת הרמב"ן לא נראה שחולק על הראב"ד, והרמב"ן בפרשת חולק על פירוש רש"י והרמב"ם, אלא יליף לדין חרב כחלל מקרא דפרשת חוקת (י"ט ט"ז) "בחלל חרב" ושם לא מוזכר דין שילוח טמאים ולדידה לא מצאנו מקור לדין שילוח חרב כחלל. וצ"ע. (ועל השאלה על רש"י אולי י"ל שלשון הפסוק בדין שילוח הוא רק על האנשים או שלא נאמר על חרב כשהיא אב הטומאה בלבד, עוד י"ל כפי שהעיר המנח"א שיש

שבעה ימים לטומאה השניה שיש לה שנטמאה מהאדם הנוגע בה ואז יטבילו אותה ותטהר (שאף שהמטביל נעשה ראשון מ"מ כבר לא חוזר לטמא את החרב).

ג. השיבו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שאי אפשר להטביל לטהר רק מהטומאה החמורה כשנשארת עליה עדיין את הטומאה הקלה, כיון ששניהם טומאת מת (גם אם נאמר שבעלמא אפשר לטבול לטהר אחת משתי טומאות). ממילא מיד כשחזרה החרב ונטמאה טומאת שבעה מהמטביל אי אפשר להטבילה כלל (המו"מ בחידושי רבי דב לנדו אהלות סימן ו', עיי"ש ובציונים).

ד. אין לומר שאפשר להטביל על ידי כלי כי חרב כחלל הוא גם במגע של כלי בכלי, כמבואר ברמב"ם פ"ה טומאת מת הל' ד'. אמנם לכאורה אפשר למצוא כמה תחבולות אך זה תימה שאם אכן צריך אותם היה צריך לפרש דבר זה. (אמנם ציין בטעמא דקרא, שכל השאלה הזו לא שייכת לפי חידוש הרש"ש חגיגה כ"ג ב' עיי"ש).

מיעוט ממלקות וזה לכאורה ממעט לגמרי מהלאו, ומה שהביא שם גם עשה יל"ד שהוא תלוי רק במי שעליו הלאו של חובת שילוח).

איך מטהרים חרב כחלל

א. בסוגיא מבואר, ואין חולק בזה, שחרב כחלל אינה רק בנוגעת במת שהיא אבי אבות הטומאה, אלא גם כשנוגעת באדם הנוגע במת שהוא אב הטומאה נעשית כמותו אב הטומאה ולא נעשית ראשון. העיר מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר טעמא דקרא פרשת חוקת, איך אפשר לטהר חרב כחלל, שביום השביעי צריך לטבול אותה והמטביל אותה נטמא ממנה ונעשה אב הטומאה וחוזר ומטמא את החרב להיות כמוהו להיטמא טומאת שבעה מהתחלה והניח בצ"ע.

ב. שלח לו מרן הגר"ד לנדו שליט"א בצעירותו בעניין זה חליפת מכתבים, והציע שיטבילו את החרב ביום השביעי כדי להיטהר מאבי אבות הטומאה שזה היום השביעי שלו, ואחר כך ימנו עוד

החלק השני - מנחות - החלק השני

ללומדי מנחות וחומש ויקרא
והשב את העבודה
מנחות

סדר הקרבת
מנחות ציבור

מנחת העומר

שתי הלחם

לחם הפנים

ההכנה וההבאה, האפייה וההקרבה

כל מה שצריך בשביל להבין

את המושגים החדשים

שבמסכת מנחות ובחומש ויקרא

כרך נוסף בסדרת הספרים המוכרת 'והשב את העבודה'

ניתן להשיג את הספר בדוכני י. בלוי 052-7647733

בירושלים: שרגא רחוב המ"ג 052-7161760 | בני ברק: סוקלוב 6 בחצר 03-6189607 | במודיעין עילית: הופמן שאגת אריה 1

דף ה

דף ח ע"ב - לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא דדאיב תרבא ובלע בישרא רש"י (ד"ה לא ליסחוף): כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם

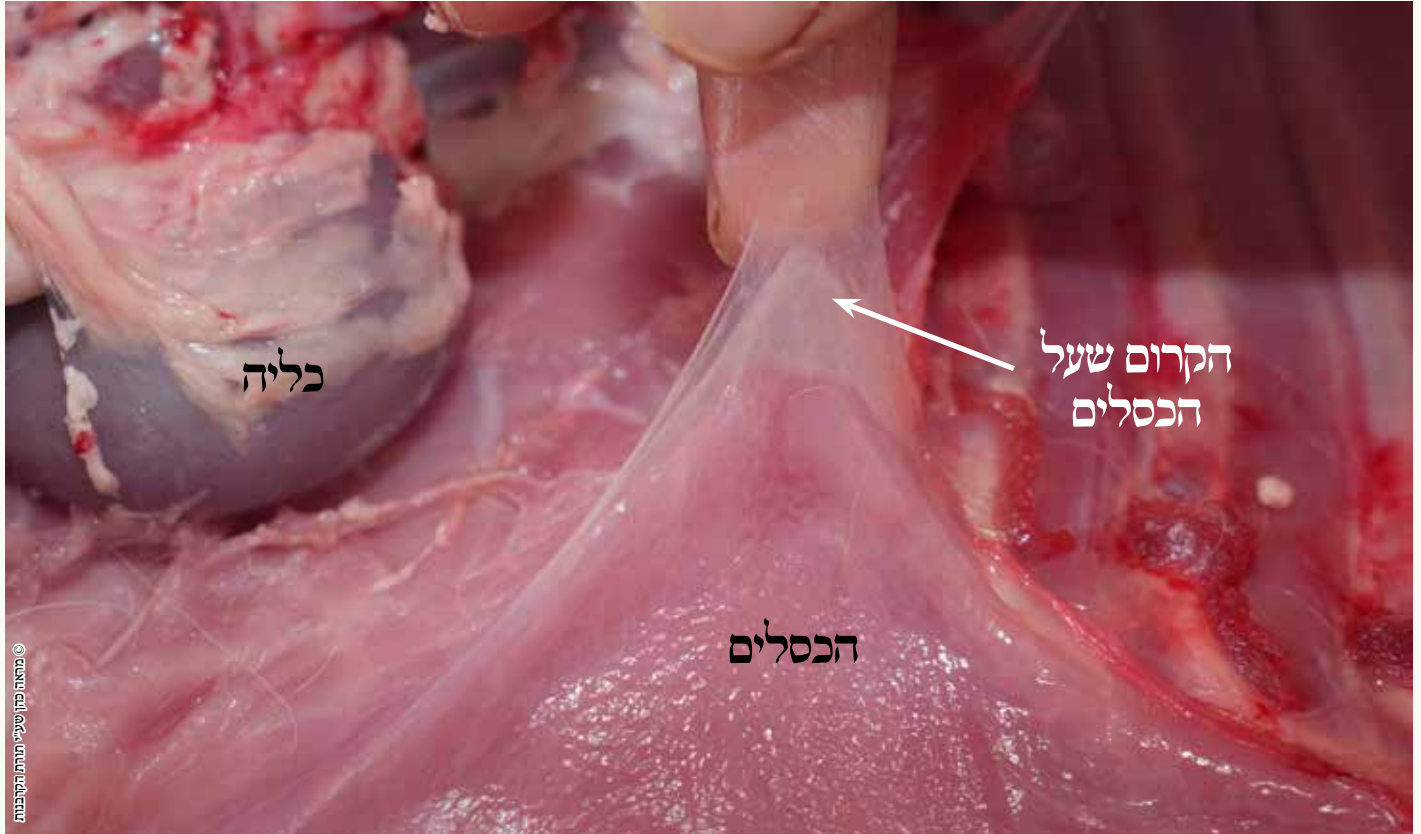
הכסלים - הם שרירי בטן הבהמה מגמר הצלעות עד לירכיים. על גבי הכסלים בחלק העליון סמוך לשדרה מונחים הכליות עם החלב שלהם.

דף ח

שם - קרמא מפסיק מתתאי
רש"י: מפסיק - בין חלב לבשר

על גבי הכסלים מונח קרום המפסיק בינו לבין הכליות וחלביהן

דף ט

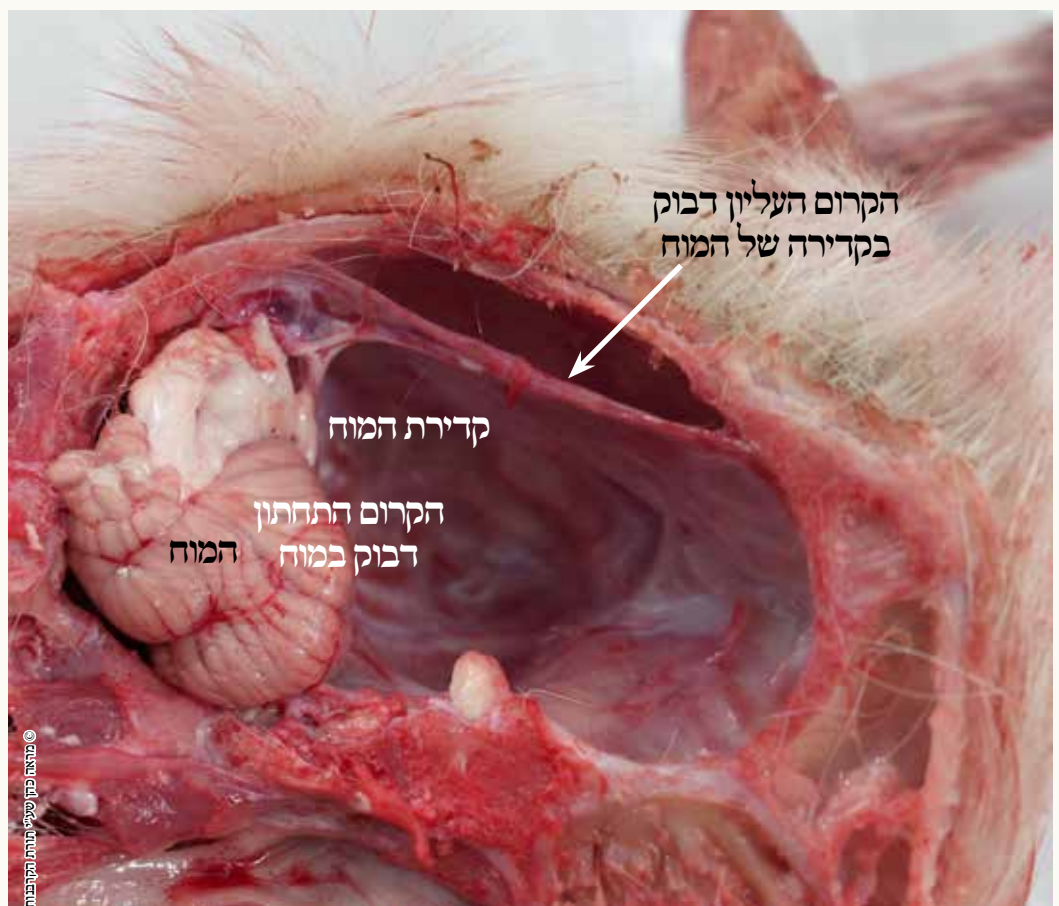
שם - ט ע"א
 אי הכי מעילאי נמי
 קרמא איכא
 רש"י (ד"ה מעילאי):
 שאין חלב שאין לו
 קרום דק מלמעלה
 חלב הכליות עצמו
 עטוף בקרום דק מכל
 צדדיו

© מראה כהן שני" תורת הקרבנות

דף יא

דף יא ע"א -
 וניחוש שמא ניקב
 קרום של מוח
 למוח יש שני קרומים
 עליון ותחתון, אם ניקבו
 הקרומים הבהמה
 טריפה. (יעויין לקמן
 דף מה ע"א מחלוקת
 אמוראים בנידון איזה
 קרום מטריף כשניקב)

© מראה כהן שני" תורת הקרבנות

בתמונה שלפנינו הוצא חלק מהמוח ממקום הקדירה הנראה ריק בתמונה

דף יא

שם - וכי תימא דמתתאי פסיק לה

רש"י (ר"ה דמתתאי): עד היכן חוט השדרה עד בין הפרשות.. ומבין הפרשות והלאה לא מתקרי חוט השדרה להטרף בו שכבר הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה

חוט השדרה יורד מהמוח עד לקצה הזנב. במקום חיבור רגלי הבהמה לשדרה מתפצלים מחוט השדרה גידים היורדים לשתי רגלי הבהמה. מקום הפיצול נקרא מקום 'הפרשות', והחוליא בשדרה שבין פיצול לפיצול נקראת 'בין הפרשות'.

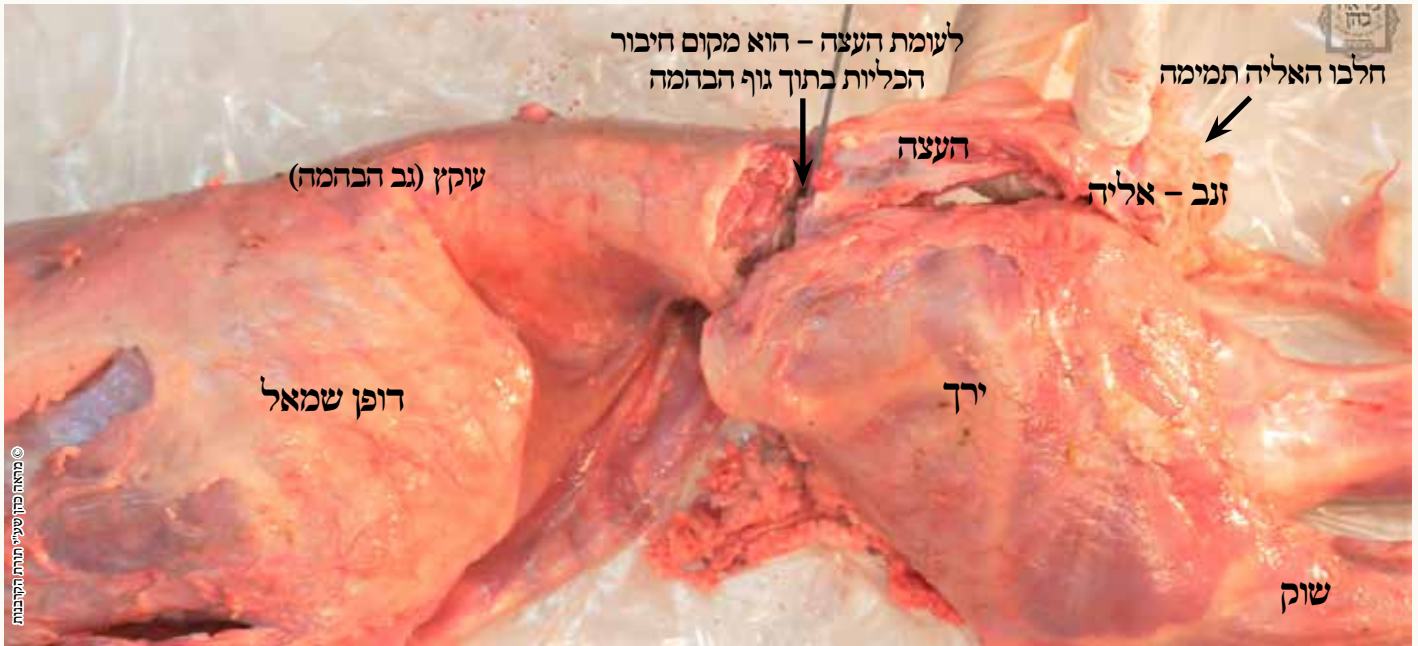

העצם שבמרכז התמונה עשויה מחוליות של קצה השדרה ונקראת 'עצם הפרשות'. בתמונה מסומנים פיצולי הפרשות משני צדדי העצם לכל אורכה. העצמות שמן הצדדים הם ראשי הירכיים הרוכבים על ראש 'עצם הפרשות'.

דף יא

שם - חלבו האליה תמימה... לעומת העצה אמר רחמנא מקום שהכליות יועצות יחד עם האליה מקריבים גם את העצה שנמצא עד סמוך למקום חיבור הכליות בבטן הבהמה

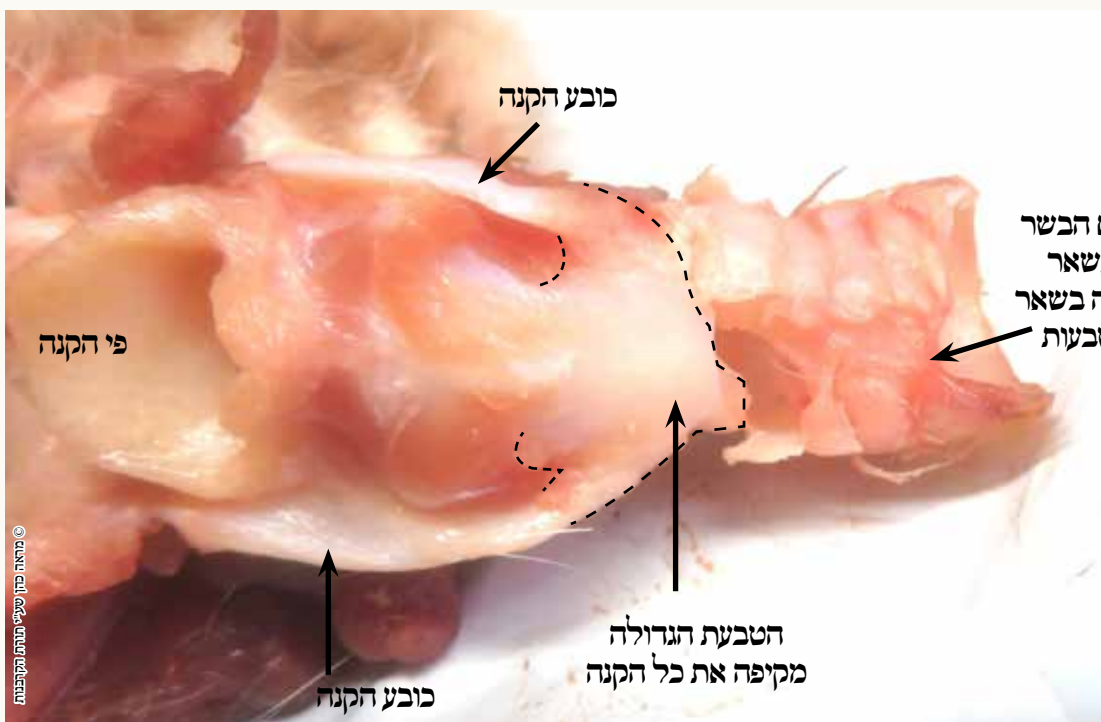
דף יז

דף יז ע"א - צריכה בדיקה ואיפרא ואתלת רוחתא בודקים את חוד הסכין בהטיה לצד ימין, באמצע ובהטיה לצד שמאל

דף יח

דף יח ע"א - השוחט מתוך הטבעת
 רש"י (ר"ה השוחט): בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן. (ר"ה רבי יוסי): ואית דמפרשי
 דבכל הטבעות חשיב הגרמה....
 הגררת (הקנה) עשויה טבעות טבעות שבראשם הטבעת הגדולה

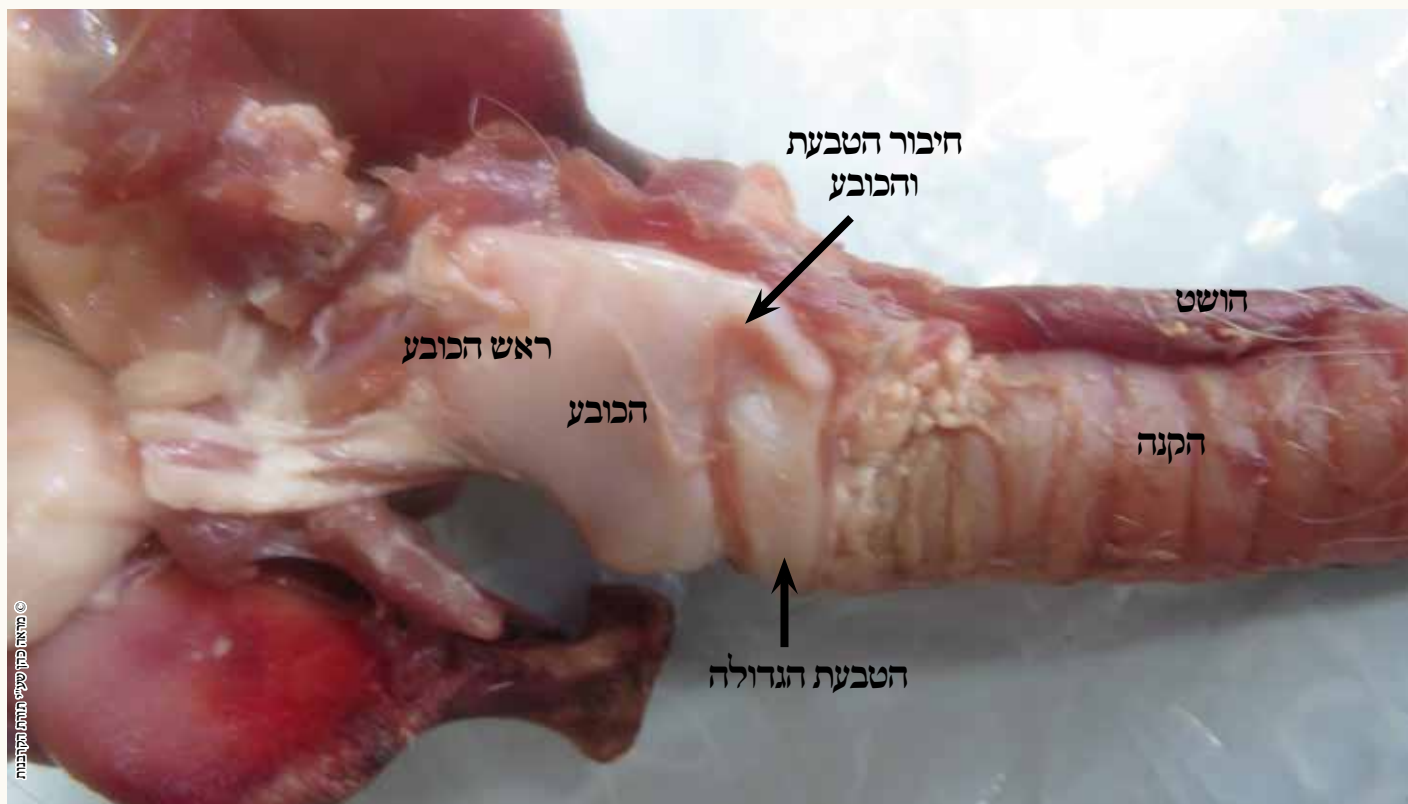

דף יח ע"ב -
 השוחט בשאר
 הטבעות אע"פ
 שאין מקיפות את
 כל הקנה הואיל
 ומקיפות את רוב
 הקנה שחיטתו
 כשרה
 הקנה הוא צינור
 המורכב מקרום
 בשר דק וטעבות
 מקיפות אותו
 לכל ארכו. בשונה
 מהטבעת הגדולה
 המקיפה את
 כל הקנה, שאר
 הטבעות מקיפות
 רק את רוב ההיקף
 של הקנה..

בתמונה מבט אל הגררת מצידה העליון במקום חיבורה תחת הושט (הושט הופרד למטרת ההמחשה).

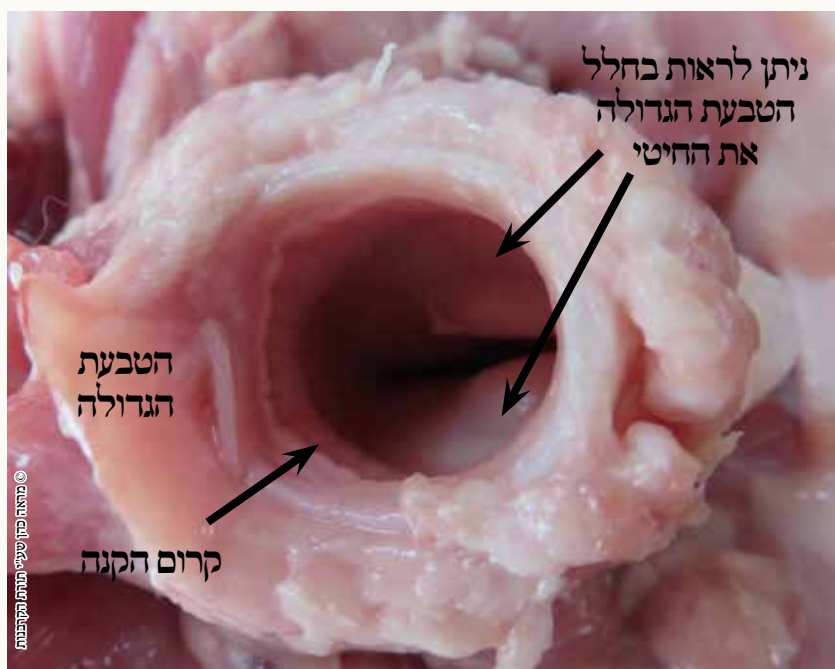
דף יח

שם - רשב"ל אפשר בחודא רכובעא. רש"י (ד"ה בחודא) כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש... ומאצעותו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חרוד כמין קולמוס שיפוי הכובע הוא סחוס המחובר אל הטבעת הגדולה בראש הגררת

שם - פגע בחיטי טריפה

רש"י (ד"ה חיטי) דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע מעל השיפוי כובע סמוך לבית הבליעה אחרי הלשון, ישנם שני סחוסים בפי הקנה הנקראים חיטי.

בתמונה נראה חתך רוחב של הקנה במקום הטבעת הגדולה

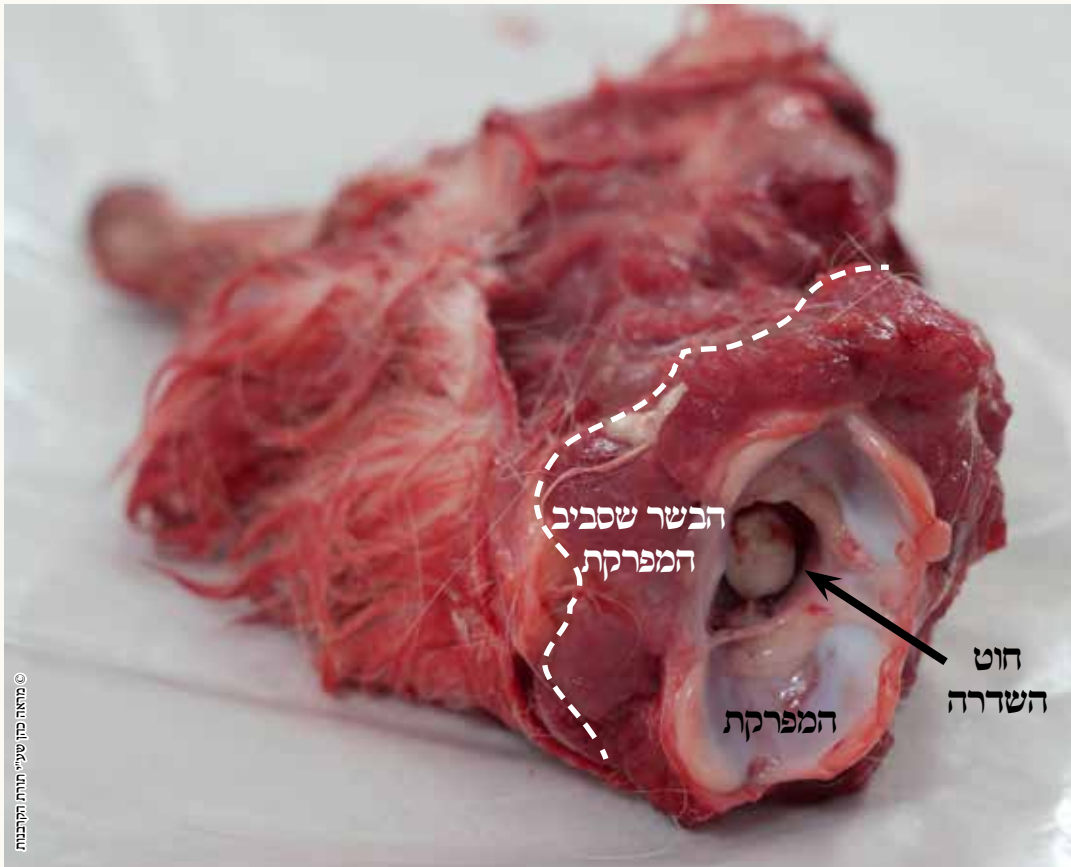
מכסה הקנה הוזכר ברש"י דף יח ע"ב ד"ה בחודא.

דף ב

דף כ ע"ב -

נשברה מפרקת ורוב
בשר עמה נבלה

צוואר הבהמה מורכב
ממספר חוליות
ה-מפרקת, בתוכם עובר
חוט השדרה. באם נחתכה
המפרקת עם רוב היקף
מבשר הצוואר - הבהמה
(מחיים)

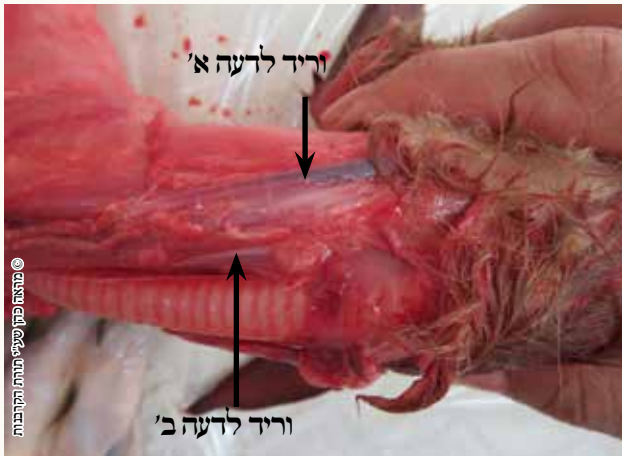
© מאת פני שניי תורת הקרבנות

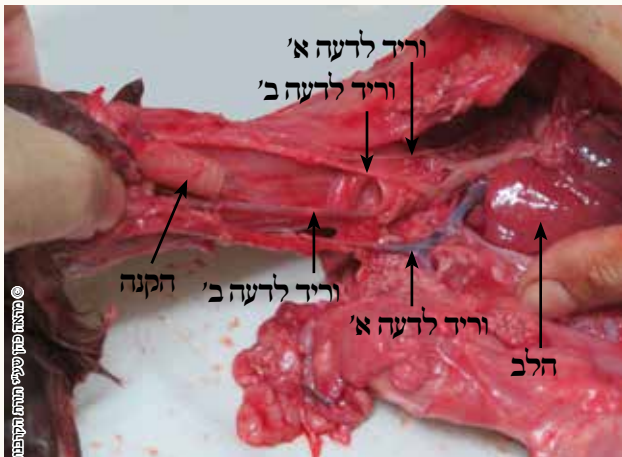
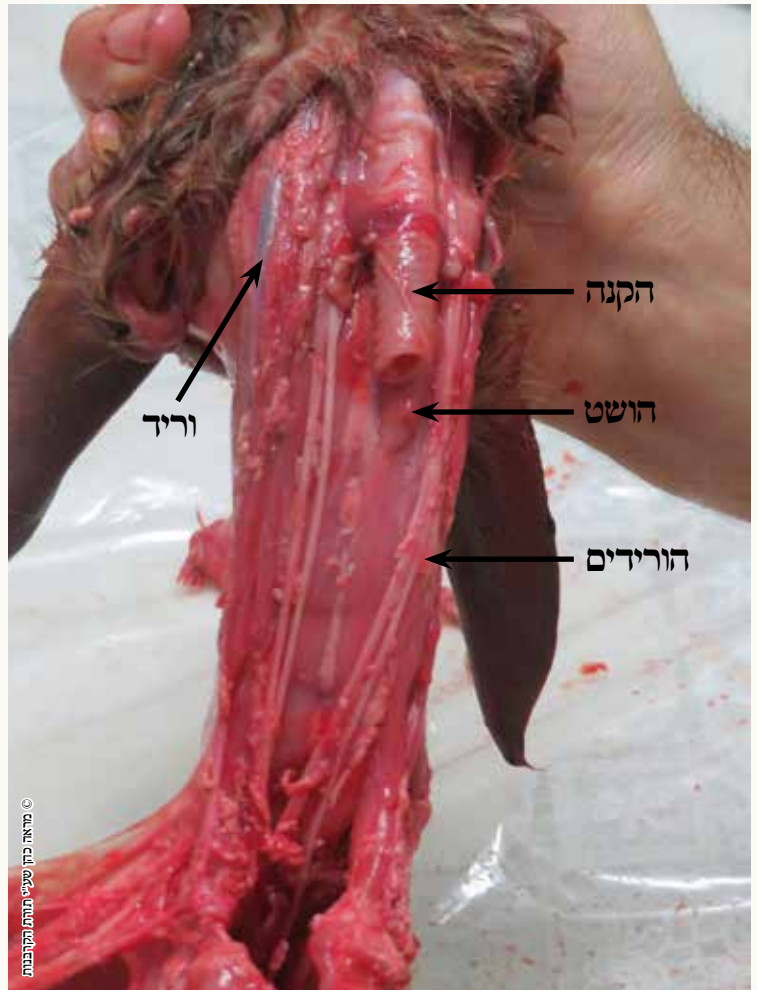
© מאת פני שניי תורת הקרבנות

דף כז

דף כז ע"א - רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורדין במקום בית השחיטה עוברים ורידי דם משני צדדי הצוואר

מראה צוואר מן הצד

וורידי הצוואר הבאים מן חלב

דף כז ע"ב - חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו וזהו דרך כבוד של מעלה

בהולכת איברי קרבן עולה, מכסים את הראש של הבהמה במקום בית השחיטה בפדר (שהוא החלב המכסה את הקרב ופרוס עליו כשמלה).

